

Наша марка

Звяраем час на "ордэну Перамогі" Стар. 3

BELARUS 21.BY

Беларусь on-line у Інтэрнэце

Іна СНАРСКАЯ:

"А будучае — крылы апякло. Што там яшчэ? — Далёкая дарога..." Стар. 13

Кошт у Беларусі 1 тысяча рублёў.

10 сакавіка, 2005

Газета з Беларусі

Голас Радзімы

Газета выходзіць у другі і чацвёрты чацвер месяца.

№ 9-10 (2931 — 2932)

Выдаецца з 1955 года

Дзяржава і дыяспара

Па правілах партнёрства

Шчыра кажучы, я даўно шукаў адказу на пытанне: хто стане партнёрамі супалак дыяспары ў Беларусі? І, дзякуй Богу, наша мара пра канкрэтныя ўзаемадзейні пачала ажыццяўляцца. Пра гэта мы даведзіліся з інтэрв'ю старшыні Камітэта па справах рэлігіі і нацыянальнасцей пры Савеце Міністраў Рэспублікі Беларусь Станіслава Буко ў выданні "Голас Радзімы" (№ 3-4, 27.01.05.). Адрозна сабраўся актыўны змяляцтва, і мы грунтоўна вывучалі кожны абзац яго адказаў.

Стар. 3

Песня для ўсіх

Н. ГЛЭВІЧ, Н. САКАЛОВА:

"Родная мова"

Стар. 13

"Голас Радзімы" ў лёсах людзей

Антон Коршун, рэмігрант з Аргенціны

Стар. 12

Пазыўныя Беларусі

Вяшчанне радыёстанцыі "Беларусь" ажыццяўляецца штодзённа:

У КХ-дыяпазоне: — з 4.00 да 6.00 па мінскім часе (2.00 — 4.00 па Грынвічу) на частотах 5970 і 7210 кГц;

— з 22.00 да 1.00 па мінскім часе (20.00 — 23.00 па Грынвічу) на частотах 7105 і 7340 кГц.

Стар. 3

Захавай традыцыю

Масленіца

"Масленая, шчаслівая, працягніся да Вялікадня!"

Стар. 7

Да ўвагі чытачоў!

Наступны нумар газеты "Голас Радзімы" выйдзе 24 сакавіка 2005 года

Еўрабачанне — 2005

Прыхільнікі Анжалікі

У Палескім дзяржаўным аграрным каледжы створаны "Клуб сапраўдных лэдзі", членамі якога сталі не толькі дзяўчынкі-навучэнкі, але і выкладчыкі каледжа.

Пакуль "сапраўдных лэдзі" ў Калінкавічах толькі 35, але дзверы ў жаночы клуб адчынены для ўсіх жадаючых. А мяркуючы па папулярнасці клуба, іх будзе нямаля. Кола інтарэсаў "сапраўдных лэдзі" шырокае — ад прыгатавання кулінарных шэдэўраў, вытанчанага макіяжу і зносін з псіхалагам да прыёмаў самаабароны.

Адной з першых сябровак клуба стала спявачка Анжаліка Агурбаш. Яна разам з мужам ужо пабывала ў гаспадары будучых аграномаў і заатэхнікаў і нават заснавала імянную стypендыю для актыўных і творчых асоб.

Цяпер у клубе ствараюць групу падтрымкі свайго куміра для паездкі ў Кіеў, на конкурс Еўрабачання.

НА ЗДЫМКАХ: падрыхтоўка да свята жанчын.

Фота Сяргея ХАЛАДЗІЛІНА, БелТА.

Анжаліка АГУРБАШ

Пасольства Беларусі ў Вялікабрытаніі ініцыявала стварэнне віншавальных паштовак з партрэтамі Анжалікі Агурбаш да 8-га Сакавіка.

Яны накіраваны афіцыйным асобам, прадстаўнікам дзелавых колаў, журналістам Англіі, Шатландыі і Паўночнай Ірландыі. У рамках візіту Анжалікі Агурбаш у Лондан зроблены аранжыроўка і запіс песні, з якой спявачка плануе выступіць на конкурсе "Еўрабачанне-2005". Першае публічнае выкананне адноўленага варыянта песні прайшло ў Эдынбургу ў мастацка-выставачнай зале "Роксі Арт Хаус".

Пасля прэзентацыі беларускаю спявачку запрасілі прыняць удзел у Міжнародным эдынбургскім фестывалі, які адбудзецца ў жніўні гэтага года. У рамках тура прайшла таксама сустрэча Анжалікі Агурбаш з прадстаўнікамі мэрыі Эдынбурга і дэпутатамі шатландскага парламента.

Прызнанне

Украінскім "Залатым пяром" адзначана БЕЛТА

Беларускае тэлеграфнае агенцтва атрымала дыплом Усеўкраінскага штогадовага конкурсу сродкаў масавай інфармацыі "Залатое пяро" па выніках 2004 года. Гэтай вышэйшай узнагароды конкурсу БелТА ўдасцелена за аб'ектыўнае асвятленне падзей ва Украіне.

Аб'ектыўнасць, актуальнасць, арыгінальнасць — галоўныя крытэрыі, па якіх вызначалі пераможцаў пятага Усеўкраінскага конкурсу.

Урачыстасці з нагоды ўручэння "Залатога пяра" адбыліся 1 сакавіка ў Кіеўскім Нацыянальным палацы "Украіна".

НА ЗДЫМКУ: уласны карэспандэнт БелТА ў Кіеве Людміла СЦЯПНОВА з дыпломам конкурсу і "Залатым пяром". Фота БелТА.

Віншавальнае слова

Шаноўныя сусайзвінцы!

Дарагія жэначыны!

У самы радасны вясновы дзень, калі мужчынская супольнасць славіць Жэначыну — маці, жонку, сястру, дачку, каханую — святую, прыгожую, як сама любові, прыміце мае сардэчныя віншаванні. Шчыра жадаю вам вялікага плёну ў кожнай працоўнай і творчай справе, моцнага здароўя, дабрабыту, радасці і шчасця. Вялікаспаса няхай заўсёды будзе з вамі і ў святлы, і ў будні.

З навагай,

Станіслаў БУКО, старшыня Камітэта па справах рэлігіі і нацыянальнасцей пры Савеце Міністраў Рэспублікі Беларусь.

Беларусь — Расія

Культурны марафон дзвюх краін працягваецца

Больш за пяцьсот мерапрыемстваў і акцый з вялікім поспехам прайшлі летась ў рамках Года культуры Беларусі па ўсёй Расіі.

Не менш цікавай і насычанай аб'явае быць і праграма Года культуры Расійскай Федэрацыі на Беларусі. Яго афіцыйнае адкрыццё запланавана на красавік. У рамках гэтага новага маштабнага праекта па ўсёй рэспубліцы пройдзе каля 200 мерапрыемстваў, якія будуць знаёміць беларусаў з культурнай скарбніцай Расіі. Удзел у іх прымуць лепшыя калектывы, якія прадстаўляюць розныя жанры і накірункі тэатральнага мастацтва, кіна- і фотамастацтва, сімфанічнай музыкі, балета, сучаснага жывапісу, графікі, народных рамёстваў.

Сярод запланаваных мерапрыемстваў — Дні Краснадарскага краю і Калінінградскай вобласці на Беларусі, гастролі Вялікага і Марыінскага тэатраў, канцэрт выпускнікоў Маскоўскай дзяржаўнай акадэміі харэаграфіі ў Нацыянальным акадэмічным Вялікім тэатры балета Рэспублікі Беларусь, выступленні Дзяржаўнага акадэмічнага Вялікага сімфанічнага аркестра імя П. Чайкоўскага пад кіраўніцтвам Уладзіміра Федасеева, камернага аркестра "Салісты Масквы" (дырыжор і саліст Юрый Башмет), квартэта імя Глінкі, Дзяржаўнага акадэмічнага рускага хору імя А. Свешнікова.

У рамках мерапрыемстваў, прысвечаных 60-годдзю Перамогі ў Вялікай Айчыннай вайне, будзе арганізавана культурная акцыя "Эшалон Перамогі". У ёй прымуць удзел ветэраны вайны дзвюх краін, шлях якіх пройдзе па маршруце Брэст-Масква праз Мінск і Смаленск.

ААЭ	Беларусь	Германія	Іран	Кітай	Малдова	Расія	Туркменістан	Чэхія
Аргенціна	Бельгія	Данія	Італія	Куба	Мексіка	Румынія	Турцыя	Швейцарыя
Арменія	Бразылія	Егіпет	Казахстан	Кыргызстан	Нарвегія	Сербія	Узбекістан	Швецыя
Аўстралія	Венгрыя	ЗША	Канада	Латвія	Нідэрланды	Сірыя	Украіна	Эстонія
Аўстрыя	В'етнам	Ізраіль	Карэя	Лівія	НАР	Славакія	Уругвай	Японія
Балгарыя	Вялікабрытанія	Індыя	(Паўднёвая)	Літва	Польшча	Славенія	Францыя	

"Голас Радзімы" ў 52 краінах

Стасункі

**Пол БЕРМІНГЕМ:
"Беларусь нельга
недаацэньваць"**

Сусветны банк даў высокую ацэнку эканамічным паказчыкам Беларусі і паабяцаў падтрымку беларускім чарнобыльскім праграмам.

Дырэктар Сусветнага банка (СБ) па Украіне, Беларусі і Малдове Пол Бермінгем даў высокую ацэнку эканамічным паказчыкам Беларусі.

— Большасць экспертаў некалькі гадоў таму, выказваючы сваё меркаванне адносна перспектывы развіцця Беларусі, недаацэньвалі яе. Ніхто не мог разлічваць, што ў 2004 годзе эканамічны рост у краіне складзе 11 працэнтаў, — заявіў Пол Бермінгем.

Па яго словах, асноўным фактарам, што паўплываў на эканамічны рост Беларусі, стаў "сур'ёзны рост экспарту". Да таго ж, заўважаў эксперт, "у краіне назіраецца вельмі высокі ўзровень унутранага попыту, на што зрабіў уплыў сур'ёзны рост рэальнай зароботнай платы за апошнія гады, а таксама рост аб'ёмаў банкаўскага крэдытавання".

Акрамя таго, Сусветны банк збіраецца падтрымаць чарнобыльскія праграмы ў Беларусі. Плануецца выдзеліць крэдыт у памеры 45 мільянаў долараў ЗША на рэалізацыю праекта па рэабілітацыі раёнаў, якія пацярпелі ад аварыі на ЧАЭС.

Соцыум

Як зрабіць старасць больш абароненай?

Еўропа, а з ёй і Беларусь, імкліва старэюць. Больш за чвэрць насельніцтва нашай краіны — пенсіянеры.

Антаніна Морава, міністр працы і сацыяльнай абароны Беларусі, заўважыла на сустрэчы з журналістамі, што па ацэнках ААН, калі ў краіне 7 працэнтаў насельніцтва старэйшых за 65 гадоў, яна адносіцца да так званых старэючых краін. У нас жа каля 13 працэнтаў людзей перасягнулі праз свой 65-гадовы парог. Таму шмат прычын і дзяржава імкнецца вырашаць гэтыя набалелыя пытанні. У краіне працуе Закон "Аб дэмаграфічнай бяспецы", вядзецца актыўная сямейная палітыка. Павялічваецца матэрыяльная дапамога на дзяцей, пашырэнне абсягу падтрымка ўсім сям'ям, якія выхоўваюць малых. На павялічэнне колькасці працаздольнага насельніцтва ўплываюць міграцыйныя працэсы: ужо некалькі гадоў на Беларусь на пастаяннае жыхарства прыязджае значна больш людзей, чым яе пакідае. Усе гэтыя захады разам даюць вынік.

Сёння ж нашу ўвагу займае тая частка нашага грамадства, якая нараўне з дзецьмі з'яўляецца больш уразлівай і ў маральным, і ў матэрыяльным сэнсе — пенсіянеры і інваліды.

ЛАГОЙСКІ ДОМ-ІНТЭРНАТ

Апошняя радасная падзея Лагойскага дома-інтэрната — праведзены газ. На гэта пайшло каля 300 мільянаў рублёў. Для амаль трохсот жыхароў інтэрната (больш за трэць з іх — ляжачыя хворыя) гэта значыць — наяўнасць штодзень гарачай вады.

Сярэдні ўзрост жыхароў — 69 гадоў. Ганна Бальшакова, якой 70, тут ужо дванадцаты год. У інтэрнаце навучылася вышываць і з за-

Наша марка

Звяраем час па "ордэну Перамогі"

Віцебскі прыборабудульнічы завод зрабіў ордэн Перамогі, які даступны толькі выбраным, сапраўды народным. Тут распрацавалі і ўкараняюць у вытворчасць пяць відаў наручных і кішэнных гадзіннікаў у форме ордэна Перамогі.

Беларускія выданні можна будзе набыць за мяжой

Беларусь рытуецца адкрыць аддзелы па продажы беларускіх кніг у Расіі, Украіне, Польшчы. Як паведаміў намеснік міністра інфармацыі Беларусі Ігар Лапцёнак, расійскія і ўкраінскія кнігавыдаўцы і кнігараспаўсюджвальнікі з'яўляюцца нашымі даўнімі партнёрамі. На працягу бягучага года плануецца адкрыць аддзел беларускай кнігі ў кніжным магазіне адной з прыгранічных абласцей Украіны.

Працягваюцца перамовы з расійскім бокам аб з'яўленні асобнага магазіна "Кнігі Беларусі" ў Маскве. Крокам у адказ стане з'яўленне магазіна расійскай літаратуры ў Мінску.

Віцебскі прыборабудульнічы завод зрабіў ордэн Перамогі, які даступны толькі выбраным, сапраўды народным. Тут распрацавалі і ўкараняюць у вытворчасць пяць відаў наручных і кішэнных гадзіннікаў у форме ордэна Перамогі.

Наўрад ці можна прыдумаць лепшы падарунак для ветэранаў і ўдзельнікаў Вялікай Айчыннай вайны. Асабліва калі на цыферблате — партрэтны славутых военачальнікаў. Дарэчы, віцебскія вытворцы гадзіннікаў атрымалі заказ на "ордэн Перамогі" з Расіі на 15 тысяч адзінак. Фота БелТА.

Сёлета плануецца пашырыць супрацоўніцтва з кнігавыдаўцамі і кнігараспаўсюджвальнікамі Польшчы, сказаў Ігар Лапцёнак. Да гэтага часу кантакты спецыялістаў дзвюх краін у гэтай галіне былі эпизодычнымі. У красавіку ў Польшчы адбудзецца Нацыянальная выстава "Кнігі Беларусі". Айчынныя выданні будуць таксама прадстаўлены на экспазіцыі падчас Дзён культуры Беларусі ў Польшчы восенню 2005 года. Прадугледжваецца, што ўсе выданні, якія будуць дэманстравацца, перададуць у падарунак беларускай супольнасці ў Польшчы.

Аспект праблемы

**Аляксандр ЛУКАШЭНКА:
"Экспарт калійных угнаенняў — наш стратэгічна важны напрамак"**

Работа ўрада па выкананні даручэнняў кіраўніка дзяржавы аб рэалізацыі калійных угнаенняў на сусветным рынку без удзелу пасрэднагаў разглядалася на нарадзе, якую правёў Прэзідэнт краіны.

Аляксандр Лукашэнка запатрабаваў тлумачэння ва ўрада і кіраўніцтва ВА "Беларуськалій", чаму да гэтага часу Беларусь гандлюе калійнымі ўгнаеннямі з дапамогай пасрэднагаў. У адпаведнасці з вызначанымі кіраўніком дзяржавы тэрмінамі гэтую задачу павінны былі вырашыць яшчэ ў другім паўгоддзі 2004 года, але пакуль гэтага не зрабілі. Склалася сітуацыя, пры якой прадпрыемствы, якія рэалізуюць беларускія калійныя ўгнаенні, зарэгістраваныя ў многіх краінах — у Расіі, Аўстрыі, Даніі, Вялікабрытаніі, Сінгапуры. Удзел беларускага капіталу ў іх мінімальны.

"Так, сетка па збыту неабходная. Але чаму калійныя ўгнаенні, гэтае багацце нашай краіны, не прадае сам "Беларуськалій"? — задаў заканамернае пытанне Прэзідэнт. У выніку наяўнасці грувацкага ланцужка пасрэднагаў пры рэалізацыі гэтага таварнага артыкула экспертаў на сусветным рынку бюджэт Беларусі штогод траціць, паводле слоў кіраўніка дзяржавы, да 100 мільянаў долараў.

Цана на прадукцыю "Беларуськалія" ў параўнанні з адпускнай цаной вырастае ў шэрагу выпад-

каў у тры разы. Розніцу пасрэднакікладуць сабе ў кішэню. Аляксандр Лукашэнка падкрэсліў, што калійная соль, як нафта і газ у іншых краінах — гэта ўласнасць беларускай дзяржавы і народа. "Беларуськалій" — другое прадпрыемства краіны па аб'ёму валютнага даходу. Штогод яно накіроўвае ў бюджэт каля 800 мільянаў долараў ЗША.

Такія прадпрыемствы не могуць знаходзіцца па-за ўвагай адпаведных міністэрстваў і ўрада. Прэзідэнт падвергнуў жорсткай крытыцы і даў нездавальняючую ацэнку рабоце ўрада, кантралюючых органаў па выкананні даручэнняў кіраўніка дзяржавы.

Аляксандр Лукашэнка даручыў высветліць усе пытанні, звязаныя з прыягненнем да транспарціроўкі ўгнаенняў прыватных структур. Прэзідэнт запатрабаваў у чатырохмесячны тэрмін прыняць неабходныя меры па павышэнні эфектыўнасці работы ўсёй сеткі па збыту калійных угнаенняў за мяжу, выключыўшы з яе ўсе стратныя для бюджэту краіны звенні.

Па матэрыялах прэс-службы Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь.

давальненнем паказвае свае творы гаспадарам. У яе, дарэчы, ёсць і дзедзі, і ўнучкі, і праўнучкі. Часта наведваюцца. Але жыць Ганна Елісееўна збіраецца ў інтэрнаце і надалей. Ёй з-за хвароб патрэбны асаблівы дагляд. А дзедзі, як вядзецца, працуюць. Па заканадаўству Беларусі, дзедзі павінны аплочваць утрыманне бацькоў у такіх установах. Ганна Елісееўна гэта не тычыцца, бо закон такі з'явіўся пазней, чым яна апынулася ў Лагойскім доме-інтэрнаце. Наогул жа, на платнай аснове тут жыве толькі адзін чалавек. Астатнія не маюць родных, альбо яны не ў стане плаціць, бо вядуць асацыяльны вобраз жыцця. "Што з імі зробіш, старых жа ў нятопленай хаце не кінеш з-за такіх дзяцей," — тлумачыць работнікі інтэрната.

Малодшае пакаленне жыхароў інтэрната — інваліды — імкнучыся працаваць. Ёсць тут свая гаспадарка, якая дае мяса, малако. Вырошчваюць бульбу, буракі, моркву і агуркі.

Алена Шыкальчык працуе з давальненнем. Гэта не толькі магчымасць зарабіць, кажа, але і занятак у жыцці. Ёй 27 гадоў. Дагэтуль жыла ў дзіцячым доме-інтэрнаце. У Лагойску знайшла сваё шчасце — летам выйшла замуж. І гэта вярэдчасам для дома-інтэрната. Людзі самых розных узростаў ствараюць тут сям'і, пацвярджаючы тым самым хай сабе банальны, але справядлівы тэзіс — радасці хочацца ўсім і ў любым узросце.

Сур'ёзную дапамогу дому-

інтэрнату аказвае галандская арганізацыя "Іскамед". Дзякуючы ёй, набылі спецыяльныя матрацы, якія з'яўляюцца незамэннымі для ляжачых хворых.

У цэлым жа з 989 мільянаў рублёў, патрачаных на ўтрыманне дома-інтэрната, 200 мільянаў пайшло летас на медыцынскае абслугоўванне. Там ловіш сябе на думцы, што было б няблага, каб такія ўстановы знаходзіліся на балансе не аднаго толькі Міністэрства працы і сацыяльнай абароны, але і Міністэрства аховы здароўя, нават, калі яны і неспецыялізаваныя. Медперсоналу тут даводзіцца рабіць шмат медыцынскіх працэдур, як і ў бальніцы. Ну не любяць бабулькі класіцца ў шпіталь, просіць лячыць на месцы і ўсё тут. У выніку тут робяць фізіяпрацэдур, уколы, ставяць кропельніцы.

СТЫЦЫ

Падлечваюць сваіх бабулек і дзядулек і ў Сітцах, дзе створаны міні-інтэрнат, які называецца аддзяленнем кругласутачнага знаходжання. Будынак — старая пасялковая бальніца. Яе адрамантавалі, аздобілі. Пабудавалі лазню, каля якой на дрэве красуецца буслінае гняздо.

Тут жыве 25 чалавек. Працуюць з імі 14 работнікаў. Гэта больш камернае месца. Няма вялізных калідораў і фае. Не скажаш, што Лагойскі дом-інтэрнат менш утульны, але калі б быў вымушаны выбіраць, лепш жыць у маленькім інтэрнаце. Спецыялісты кажуць,

што гэта і для псіхікі старых лепш.

У Доме-інтэрнаце ў Сітцах Докшыцкага раёна адзінокай бабулькі і дзядулі жывуць недалёка ад сваіх хат і ў вёсцы. Для іх шмат значыць магчымасць выйсці на двор, удыхнуць свежае паветра і пабачыць тых жа буслоў, што пасяліліся над лазняй. Да ўсяго, гэта не так дорага для бюджэту, як утрыманне вялізных комплексаў.

ПАРАФ'ЯНАВА

Дзеля дапамогі нямоглым людзям па ўсёй краіне працуюць аддзяленні сацыяльнай дапамогі на даму. У Докшыцкім раёне іх падтрымку ажыццяўляюць 119 сацыяльных работнікаў. Каб адпрацаваць сваю стаўку, трэба абслугоўваць 8 чалавек. Рабіць даводзіцца ўсё па сялянскай і хатняй гаспадарцы: прынесці вады, прыбраць у хаце, накарміць жывёлу, схадзіць у магазін і аптэку.

Вера Удаева да таго, як 2 гады таму стала сацыяльным работнікам, 24 гады прапавала ў гандлі. Трапіла ў сацыяльныя работнікі з біржы працы. Зараз успамінае, што ў магазін да яе прыходзіла таксама шмат старых. Там і навучылася з імі ладзіць: "Старому чалавеку сапраўды патрэбна дапамога. І не могуць жа дзедзі з Мінска прыязджаць занадта часта. Дарэчы, з імі я знаходжу агульную мову. Калі што трэба, тэлефаную. Але я сваім бабулькам патрэбна яшчэ і для размовы, для чалавечых зносін. І дзіва, ад іх сама шмат даведваюся. То гісторыю дзіўную раскажуць, то малітву

мене невядомую прачытаюць. Так што я маю Бога, каб жылі мае бабулькі".

У вёсцы Параф'янава пазнаёмліся мы яшчэ з адным сацыяльным работнікам, якога тут часам клічуць вусаты нянь. Міхась Нікалаеў працаваў у калгасе. Цяпер дапамагае бабулькам. Жонка яго, дарэчы, таксама сацыяльны работнік. Такі ў іх сямейны падрад. Зінаіда Парамонава, дзедзі якой жывуць у Латвіі і ў Расіі, кажа адназначна: "Мішаньку ад сябе ніколі не адпусцім!" І не дзіва. У Міхаіла свае машына і, што не менш важна, конь. А галоўнае — мужчынская сіла і надзейнасць. І агарод узараць дапаможа, і дроў прывязе, і вады са студні наносіць.

Саабслугоўванне на даму ў нашай краіне будзе пашырацца. Гэта вельмі зручна для насельніцтва, бо нават тых, хто плоціць за візіты сапраўднікаў (значная частка пенсіянераў абслугоўваецца бясплатна), траціць на гэта зусім невялікую суму. Тых, да каго сапраўднік не "замацаваны", могуць заказаць аднаразовую дапамогу — накалоць дроў ці прачысціць дымаход.

Ніхто не можа адмяніць старасць, ніхто не застрахаваны ад адзіноцтва ў ёй. Не ўсе паміраюць сярод дзяцей і ўнучаў у сваёй хаце. Але калі людзі ведаюць, што ў выпадку не самага радаснага фіналу дзяржава пра іх паклапоціцца, становіцца больш упэўнена глядзець у заўтра. А гэта ўжо нечага вартае.

Алена СПАСЮК.

Украіна. Вінніца

Па правілах партнёрства

Шчыра кажучы, я даўно шукаў адказу на пытанне: хто стане партнёрамі суполак дыяспары ў Беларусі? І, дзякуй Богу, наша мара пра канкрэтныя ўзаемадзейні пачала ажыццяўляцца. Пра гэта мы даведаліся з інтэрв'ю Старшыні Камітэта па справах рэлігіі і нацыянальнасцей пры Савеце Міністраў Рэспублікі Беларусь Станіслава Буко газеце "Голас Радзімы" (№ 3-4, 27.01.05.). Адрозна сабраўся актыў зямляцтва, і мы грунтоўна вывучалі кожны абзац яго адказу.

Ініцыяравана Камітэтам праграма супрацоўніцтва прадугледжвае вырашэнне ключавых пытанняў па рабоце грамадскіх арганізацый беларусаў замежжа з канкрэтнымі рэгіянальнымі органамі дзяржаўнага кіравання Беларусі. А гэта значыць, што мы, напрыклад, будзем мець магчымасць звяртацца за парадамі ці дапамогай да кіраўніцтва Гомеля.

Падставай з'яўляецца дагавор аб пабрацімскіх стасунках Гомеля і Вінні-

цы. У той жа час і кіраўніцтва Вінніцы павінна будзе больш канкрэтна прапавіць не толькі з Гомельскім гарвыканкамам, але і з саветам зямляцтва беларусаў. Ды і мы ўсе павінны будзем планаваль свой удзел у рэалізацыі гандлёва-эканамічных, навукова-тэхнічных і культурных стасункаў не ўвогуле, а канкрэтнага горада з горадам. Мы раней шукалі такіх шэфіў. Дапамаглі аднойчы адкрытаму акцыянернаму таварыству "Вінніцкі завод трактарных агрэгатаў" заключыць пагадненне з Мінскім трактарным заводам на пастаўку насосаў, але нам ні адзін, ні другі завод не падзякаваў. А калі б адзін з гэтых заводаў шэфам нашым быў, дык удваіх пра нас падбалі б.

Мы і раней шукалі такіх кантактаў і пераканаўча давялі, што з Вінніцкай вобласцю ёсць сэнс заключыць пагадненне і Віцебскай, і Гродзенскай, і Мінскай аб-

ласцям. Выступалі ў газетах, звярталіся да ўладных устаноў, перадавалі і аднаму, і другому боку бізнес-інфармацыйныя матэрыялы.

Нам здавалася, што пасля падпісання пагадненняў аб супрацоўніцтве, віцебскія і гродзенскія землякі скажучы: дзякуй вам, замежныя суайчыннікі, што вы там дапамагаеце нам працаваць з Віннічнай. Цяпер і мы дапаможам вам правесці Дні беларускай культуры ў вашым рэгіёне! Магчыма, у вас няма тэлевізара ("Віцязя" ці "Гарызонт"), каб вы пабачылі сваю Радзіму і пачулі, што Рэспубліка Беларусь займае вядучыя пазіцыі сярод краін СНД?". Але яны маўчаць.

Вось так мы шукалі выйсце. І не знаходзілі яго. Цяпер жа, дзякуючы кардынуруючай ролі Камітэта па справах рэлігіі і нацыянальнасцей, мы будзем працаваць разам.

Уладзімір ДЗЯМЕСКА.

Belarus-TV

Кожны дзень разам

Панарама

Панядзелак — пятніца, 21.00

Штодзённая інфармацыйная праграма Агенцтва тэлевізійных навін. Аператыўна і дакладна пра ўсё, што адбываецца ў Беларусі і за яе межамі. Навіны культуры і мастацтва, палітыкі і эканомікі, навукі і спорту... Ні адна важная падзея не застаецца па-за ўвагай карэспандэнтаў "Панарамы". А значыць, і па-за ўвагай тэлеглядачоў "Belarus-TV".

Падрабязнасці

Пазыўныя Беларусі

Радыёстанцыя "Belarus" перайшла на новы ўзровень вытворчасці праграм

"Дзякуй за настрой...", "удзячны за прыемную атмасферу ў студыі...", "асабліва хацелася б адзначыць цікавае музычнае афармленне..." — менавіта такія словы часцей за ўсё сустракаюцца ў лістах слухачоў, якія прыходзяць на адрас мінскай радыёстанцыі "Belarus" з усіх канцоў свету. Пішуць з Германіі, Галандыі, ЗША, Партугаліі, Японіі — адусюль, дзе можна знайсці хвалі радыёстанцыі, а гэта дзiesiąткі краін.

У сваіх перадачах радыёстанцыя расказвае пра апошнія палітычныя, сацыяльныя, культурныя падзеі, рэкламуе турыстычныя і эканамічныя магчымасці краіны, знаёміць з яе гісторыяй і традыцыямі. Зараз праграмы радыёстанцыі "Belarus" можна слухаць штодзённа з 15:00 да 20:00 гадзін па мінскаму часу на англійскай мове ў Інтэрнэце ў рэжыме рэальнага часу. Трохі пазней, з пачаткам новага

сезона, час вясчання будзе павялічаны. А літаральна на днях радыёстанцыя палкам перайшла на лічбавую тэхналогію вытворчасці праграм.

Распавядае Руслан Прохараў, намеснік дырэктара радыёстанцыі "Belarus":

— Пераход на лічбавую тэхналогію дазваляе значна павялічыць якасць вясчання. Палкам на радыёстанцыі за апошні час адбылося шмат пераменаў. З'явілася больш новых праграм, змяніўся стыль падачы інфармацыі, значна абнавіўся журналісцкі склад: мы сталі прыцягваць больш моладзі. Нашы пастаянныя слухачы напэўна заўважылі змены. Нядаўна мы пачалі вясчэнне ў Інтэрнэце на англійскай мове. Гэта дапаможа прыцягнуць больш слухачоў, якія хочуць пазнаёміцца з Беларуссю і яе жыццём.

Канешне, да такіх гігантаў

эфірных прастораў, як "Голас Амерыкі" ці "Голас Расіі", радыёстанцыя далёка, ды і задачы перад ёй стаяць іншыя. Творчы калектыў выходзіць з меркаванняў — "лепш менш, ды лепш". І паступова такі падыход прыносіць свае плоды. Калі свае водгукі дасылаюць слухачы — гэта заўсёды прыемна, але калі на працу звяртаюць увагу калегі... Гэта ўжо свайго роду прафесійнае прызнанне мастэрства. Так, нядаўна галандскі часопіс радыёаматараў "Short wave news" апублікаваў артыкул, дзе расказаў пра працу беларускай радыёстанцыі.

— Прыемна, што працягваюць такую цікавасць, — гаворыць Навум Гальпяровіч, дырэктар радыёстанцыі "Belarus". — "Зачапілі", значыць, чымсьці! Зараз у "радыёасартыменце" каля 34 праграм, разлічаных на самую разнастайную аў-

дыторыю. Напрыклад, праект "Выток" знаёміць з гісторыяй Беларусі, "Беларуская эканоміка ў развіцці" выкліча цікавасць перш за ўсё ў бізнесменаў і фінансістаў, "Музыка для ўсіх" адрасавана аматарам беларускіх класічных твораў і сучасных выканаўцаў. Шмат эфірнага часу адводзіцца навінам, інфармацыйна-аналітычным і грамадска-палітычным перадачам... Праект "Маладзёжны фармат" прысвечаны пытанню дзяржаўна-маладзёжнай палітыкі, а таксама розным аспектам жыцця беларускай моладзі. Не забываем і пра турыстаў — "Паштоўка з Беларусі" іграе ролю падказкі для жадаючых адпачыць, павандраваць па краіне.

Дарэчы, акрамя адукацыйнай і паведамляльнай функцый "Беларусь" становіцца сапраўдным сувязным звяном, прычым не толькі з

беларусамі замежжа. Нядаўна адбыўся такі цікавы выпадак: былы суайчыннік, цыган на нацыянальнасці, які доўгі час жыў у Лондане, прапанаваў выпусціць праграму, адрасаваную ўсім... цыганам свету!

Так што ў станцыі хапае планаў на будучыню і свежых, цікавых ідэй, якія з часам могуць перарасці ў папулярныя праекты.

Вясчэнне радыёстанцыі "Belarus" ажыццяўляецца штодзённа:
У КХ-дыяпазоне: — з 4.00 да 6.00 па мінскаму часу (2.00 — 4.00 па Грынвічу) на частотах 5970 і 7210 кГц;
— з 22.00 да 1.00 па мінскаму часу (20.00 — 23.00 па Грынвічу) на частотах 7105 і 7340 кГц;
У СХ дыяпазоне: — з 22.00 да 1.00 па мінскаму часу (20.00 — 23.00 па Грынвічу) на частотах 1170 кГц.

Праект

Для ўдасканалення работы з дыяспарай

Шаноўныя суайчыннікі!

Пры факультэце міжнародных адносін Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта створаны Навуковы цэнтр даследаванняў беларускай дыяспары. Дзейнасць цэнтра сканцэнтравана на рэалізацыі сумесна з іншымі ўстановамі краіны праекта "Стан і шляхі ўдасканалення работы з беларускай дыяспарай". Галоўнымі задачамі праекта з'яўляюцца:

- выпрацоўка прапаноў у Канцэпцыю дзяржаўнай палітыкі Рэспублікі Беларусь па рабоце з суайчыннікамі за мяжой;
 - падрыхтоўка нарысаў "Беларуская дыяспара";
 - стварэнне камп'ютарнага банка даных, у які ўвойдуць бібліяграфія на тэму дыяспары, падрабязны спіс суполак і згуртаванняў беларусаў за мяжой і шырокі біяграфічны даведнік прадстаўнікоў беларускай дыяспары і нацыянальнай меншасці ў замежных краінах.
- Навукоўцы БДУ заклікаюць усіх, хто шчыра гатовы дапамагчы праекту, адказаць на пытанні распрацаванай анкеты. Пры яе запоўненні можна карыстацца беларускай, рускай ці іншай еўрапейскай мовай.

М.М. БАЦЯН, старшы выкладчык кафедры; І.М. КУЗНЯЦОЎ, дацэнт кафедры; Л.В. ЛОЙКА, загадчык кафедры дыпламатычных адносін; А.М. СІРОЦКА, загадчык кафедры мытных спраў; А.В. ШАРАПА, дэкан факультэта міжнародных адносін.

АНКЕТА

беларуса замежжа

1. Прозвішча, імя, імя па бацьку і псеўданім (калі маецеца)
2. Дата і месца нараджэння
3. Адукацыя (што, калі і дзе скончылі)
4. Род заняткаў, месца працы
5. Асноўныя вехі працоўнага шляху
6. Грамадская і палітычная дзейнасць, сяброўства ў беларускіх суполак, згуртаваннях
7. Навуковая і літаратурна-мастацкая дзейнасць, абраныя працы і творы
8. Інфармацыя аб членах Вашай сям'і (па жаданні)
9. Ці карыстаецеся ў паўсядзённым жыцці беларускай мовай? Наколькі актыўна?
10. Ці падтрымліваеце сталую сувязь з этнічнай Радзімай?
11. Наколькі, на Вашую думку, спрыяльныя ўмовы для грамадскай і нацыянальна-культурнай дзейнасці для беларускай дыяспары ў рэгіёне Вашага пражывання?
12. Вашы прапановы па ўдасканаленні працы з суайчыннікамі з боку беларускай дзяржавы і грамадскасці краіны
13. Чым, на Ваш погляд, маглі б дапамагчы беларусы замежжа ў справе будаўніцтва незалежнай і зможнай беларускай дзяржавы?
14. Адрас сталага месца жыхарства, e-mail, вэб-старонка

Анкеты просім выслать: па e-mail: DIPLOMAT@BSU.BY ці па факсу: +(375017)2840004, альбо па адрасу: Рэспубліка Беларусь, г.Мінск, вул. Акадэмічная, 25, кафедра дыпламатычнай і консульскай службы.

Tendency

Polish businessmen intend to use Belarus' potential for expansion into Eastern-European markets

After the accession of Poland to the European Union the Polish business circles show big interest in development of the trade-economic relations with Belarus, a correspondent has been informed by Ambassador Extraordinary and Plenipotentiary of Belarus to Poland **Pavel Latushko**.

According to the diplomat, today Poland is oriented towards placing its production facilities on the territory of Belarus with further expansion into the Eastern-European markets. Poland's growth of interest in development of the relations with this republic is also caused by the necessity to purchase cheaper goods and component parts for production of own products, **Pavel Latushko** considers. As the ambassador has underlined, *over the recent two years the trade turnover between Belarus and Poland has increased more than two times*. In 2004 it made \$1bln 203mln and increased by 54% compared with 2003.

At the same time Belarusian exports reached \$729mln. Polish investments to Belarus grew by 45% reaching \$29mln in 2004. There are about 320 companies with Polish capital in Belarus.

"Development of bilateral trade-economic relations was in many things promoted by the economic growth in 2004 both in Belarus and Poland. A positive factor advancing the Belarusian exports was the strengthening of the Polish currency to USD", **Pavel Latushko** considers.

The ambassador also noted that after EU expansion Belarus managed to win the introduction of quotas for potash fertilizer deliveries to 10 new EU member-states. The diplomat reminded that from May 1, 2004 the customs dues were reduced from 5% down to 1% for the Belarusian goods exported to Poland. Belarus exports to Poland a total of 338 descriptions of goods.

In January-February 2005 Belarusian ruble strengthens to Russian ruble, US dollar and euro

Forecasted indices on all guidelines of the monetary policy of this republic for January-February 2005 have been fulfilled in full volume, chairman of the board of the National Bank **Piotr Prokopovich** reported.

The head of state was informed that for the reporting period the Belarusian ruble had strengthened to three currencies at once — the Russian ruble, US dollar and euro. For example, at the beginning of the year one US dollar made 2,170 Belarusian rubles; now it makes 2,158 rubles. According to **Piotr Prokopovich**, the stable state of the national currency is a result of the effective work of the republic's economy and increase in industrial production and export indices. For example, for the two months of the current year currency receipts to accounts of national companies increased 1.4 times compared with the analogous period of 2004 and made more than \$2,5bln. The

stability of the national currency promotes trust of the population to the bank system. Some 50 days of 2005 saw increase in the people's deposits by 300bln Belarusian rubles, including those in the national currency — by 251bln rubles. This significantly overlaps the 2004 figures. On the one hand, the growth in deposits promotes increase in people's welfare (deposits in the national currency remain most popular). On the other hand the deposits play active role in advancing the country's economy. And this, in turn, promotes better crediting conditions and in the long run — people's welfare. *In January-February this year the payment system was stable*, **Piotr Prokopovich** informed.

Free Economic Areas Boost Export

In 2004 residents of Belarusian free economic areas raised their exports 1.6 times to compare with 2003 to a total of \$485.5 million.

The CIS countries took 92.2% of exports (\$451.2 million), the lion's share falling on Russia. The source specified, last year FEA residents exported to Russia \$425.3 million worth of goods, which accounts for 94.3% of the total exports to the CIS. The major bulk of exports fell on furniture (20.5%), ready-made and canned fish products (9.1%), sausages and canned meat (9%), packing devices made of non-precious metals (4.6%), refrigerators, deep freezers and chilling equipment (4.4%). Most of the FEA import comes from non-CIS states. In 2004 Belarusian FEA residents imported \$493.2 million worth of commodities, including \$392.7 million (79.6%) from non-CIS countries. Most of the import fell on high-tech equipment (18.6%), aluminium goods (7.4%), plastic (6.3%), ribwood and firewood (4.9%), goods made of

ferrous metals (4.2%). Last year the total output of Belarusian free economic areas grew by 49.2% to BYR 1,249.7 billion. The profitability of sales made 17.3%. In 2004 the profit of Belarusian FEA residents increased 1.6 times against 2003. Last year they also paid 1.6 times more taxes than the year before. As of January 1 2005 the total volume of foreign investments in Belarusian FEA reached \$160.4 million (without resident banks), 32.1% of which came from contributions to statutory funds. FEA Minsk residents attracted \$50.2 million of foreign investments, FEA Brest — \$50.9 million, FEA Gomel-Raton — \$26.7 million, FEA Vitebsk — \$19.2 million, FEA Grodnoinvest — \$3.6 million, FEA Mogilev — \$9.8 million. As of January 1 2005 Belarusian free economic areas counted 284 registered residents.

Assembly of Western European Union takes constructive stand on cooperation with Belarus

The statement to this effect has been made by chair of the Council of the Republic's permanent commission on international affairs and national security **Nikolai Cherginets** during a meeting with the AWEU delegation.

The Belarusian parliamentarian has noted that the AWEU does not have any ungrounded biliousness towards Belarus. This fact allows holding a fruitful dialogue, first of all, in the sphere of strengthening the European security. **Nikolai Cherginets** has expressed his attitude towards the procedures in the European Union. According to

him, expansion of this international union does not cause any problems and to some extent contributes to increasing exports of the Belarusian goods to Europe. "However, there is certain distrust and doubt in the relations between the European Union and its new neighbors, which, I hope, will disappear soon", the Belarusian senator underlined. According to **Nikolai Cherginets**, this republic is ready to cooperate with the EU and NATO in the fight against terrorism, human trafficking, illegal migration and drugs turnover as well as in

other aspects of ensuring security on the continent.

Reference: the AWEU is an interparliamentary body of the Western European Union, which is composed of representatives of 28 states. Among them — the modified Brussels Treaty member-states: Great Britain, Germany, France, Italy, Spain, Belgium, Greece, the Netherlands, Portugal, Luxemburg. Today the AWEU is the only parliamentary body among all European institutions, which considers security and defense issues.

Commentary

THE POLICY OF BIASED REFLECTION

The Foreign Ministry has received the section on Belarus of the US Department of State's report "Human rights worldwide in 2004"

"Having familiarized with the document we can say that the USA continues the policy of biased reflection of the situation with human rights in Belarus. Despite the fact that the American side pointed to the efforts of the Belarusian government on the rights protection in several areas including education, children's rights and fight against trafficking in people, the report on the whole is prejudiced and politicized", deputy chief of the information department of the foreign ministry **Ruslan Esin** has told a correspondent.

The Foreign Ministry is set to thoroughly study the report jointly with the ministries and agencies of the republic and to prepare a comprehensive commentary to the report afterwards.

New magazine "Belarus" to tell foreigners about Belarus in 5 languages

The new magazine *Belarus*, will give an all-round account of the country's life in 5 languages. According to the information given by magazine's editor **Victor Kharkov**, the mission of the new magazine is to present all spheres of Belarusian life paying attention to its modern development. The first issue of the monthly magazine was published this February in English, Spanish, German, Polish and French.

The editorial of the magazine wishes to replenish lack of reliable information about this country abroad, **Victor Kharkov** emphasized. According to him, the magazine's main objective is to feature the modern life of the country. It includes news items and analytical materials on the sovereignty of Belarus, foreign policy priorities, the country's place in Europe, publications on economy and business.

It also highlights new pieces in literature, cultural events, sports achievements. Apart from Belarusian, English, Spanish, German, Polish and French the magazine *Belarus* will be published in other languages. Special issues will be prepared, for example, for the Baltic States.

The magazine will be distributed by subscription and in retail sale. Support in distribution abroad is rendered by diplomatic representations of Belarus in foreign countries.

The software to Germany

Belarus plans to extend export of the national software to Germany, a correspondent has been informed by Ambassador Extraordinary and Plenipotentiary of Belarus to Germany **Vladimir Skvortsov**.

"Belarus has great potential in the area of supply of the Belarusian intellectual products to the German market. The Belarusian embassy has been actively working on increasing export of services in the field of programming," the diplomat emphasized. According to him, the Belarusian-German scientific relations have been developing quite intensively.

Now the terms of conduction of a regular sitting of the Belarusian-German working group on sci-tech cooperation are under discussion. Drafting of special agreements on various aspects of cooperation in the field is underway as well. Close cooperation has been established between Belarusian and German innovation centers.

Information about Belarusian innovation projects is regularly placed on Internet-sites of the scientific-research centers of Germany.

"Іду скрозь залы, як скрозь гады..."

Дзяржаўнаму музею Вялікай Айчыннай вайны — 60 гадоў

Гісторыя музея пачалася ў суровым 1942 годзе, калі фашысцкія захопнікі сталі пад Сталінградам, а беларуская зямля стагнала пад абцасамі гітлераўцаў. Цэнтральны камітэт кампартыі Беларусі, які працаваў у Маскве, прыняў пастанову аб стварэнні Камісіі па збору дакументаў і матэрыялаў Вялікай Айчыннай вайны.

Першымі матэрыяламі, што паступілі ў камісію, былі дакументы і фатаграфіі аб злачынствах фашыстаў на акупіраванай тэрыторыі Беларусі, баявых дзеяннях партызан, падпольных друкавання выданняў, інфармацыя пра беларусаў, што змагаліся на фронце. Сабраныя матэрыялы былі ўпершыню паказаны на выставе, якая адкрылася на пачатку лістапада 1942 года ў будынку Дзяр-

жаўнага гістарычнага музея Масквы.

Афіцыйнае рашэнне аб стварэнні музея на базе гэтай выставы было прынята 30 верасня 1943 года. Атрымаўшы радыёграмы з Масквы пра збор матэрыялаў, партызаны закатвалі ў зямлю ў металічных скрынях ад патронаў дакументы пра дзейнасць сваіх фарміраванняў, жыццё партызан, друкавання і рукапісныя выданні, узоры самаробнай зброі, фатаграфіі з падрабязнымі апісаннямі, хто на іх зняты, іншыя рэчы. Калі здаралася магчымасць, перапраўлялі будучыя экспанаты ў Маскву на самалёце.

Адразу пасля вызвалення Мінска пачалася праца па стварэнні першай музейнай экспазіцыі. Музей быў адкрыты 22 кастрычніка 1944 года ў будынку Дома прафсаюзаў на плошчы

Свабоды. У цяперашнім будынку ён прыняў наведвальнікаў у 1967 годзе.

За 60 гадоў свайго існавання музей стаў буйным нацыянальным сховішчам помнікаў гісторыі Беларусі перыяду Вялікай Айчыннай вайны. Фонды яго складаюць 141 тысяччу рэліквій, а колькасць наведвальнікаў перавысіла 14 мільёнаў чалавек. Пра гісторыю музея расказвае юбілейная выстава "Іду скрозь залы, як скрозь гады". Гэтымі словамі народны паэт Беларусі Пятрусь Броўка выказаў некалі свае пачуцці пасля наведвання музея. І сёння сюды прыходзяць людзі, каб даведацца пра цану нашай перамогі над фашызмам, пра барацьбу з ворагам і гераічныя подзвігі простых грамадзян, якія цаной свайго жыцця адстаялі незалежнасць нашай краіны.

Рэгіна ГАМЗОВІЧ.

Эстафета Перамогі

23 лютага ваеннаслужачыя Брэсцкай пагрангрупы на заставе ў Белавежскай пушчы прынялі міжнародную "Эстафету Перамогі", прысвечаную 60-годдзю Вялікай Перамогі, а 27 лютага ў пункце пропуску "Макраны — Даманава" перадалі яе сваім украінскім калегам. Адсюль эстафета прадоўжыла шлях па тэрыторыі Украіны.

НА ЗДЫМКУ: "Эстафета Перамогі" на ўкраінскай зямлі.

ІГАР КУЗНЯЦОЎ:

"ШУКАЙЦЕ, КАБ У РАДАВОДЗЕ НЕ БЫЛО БЕЛЫХ ПЛЯМ"

З таго дня, як закончылася Вялікая Айчынная вайна, мінула ўжо 60 гадоў, але і дагэтуль пачуццё неведомасці трывожыць тых, хто атрымаў паперку, у якой значыцца "прапаў без вестак". Гэтыя словы не даюць спакою, прымушаюць працягваць пошук. Аб тым, дзе і як знайсці звесткі пра родных, якія згінулі ў час Другой сусветнай вайны, расказвае прадстаўнік арганізацыі "Мемарыял", выкладчык факультэта міжнародных адносін Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта Ігар КУЗНЯЦОЎ.

— Ігар Мікалаевіч, з чаго трэба пачынаць пошук?

— У Беларускай зямлі і да гэтага часу знаходзіцца каля 1 мільёна загінуўшых у Другой сусветнай вайне, і іх імёны так і не ўстаноўлены. Пошук загінуўшых — вельмі складаная справа. Па-першае, трэба аднесці таго, каго шукаюць, да пэўнай катэгорыі. Іх некалькі: загінуўшыя да пачатку Вялікай Айчыннай вайны, з 1939 года да 1941, адносяцца да першай катэгорыі, да другой — грамадзянскае насельніцтва, якое непасрэдна не ўдзельнічала ў ваенных дзеяннях, да трэцяй — ваеннаслужачыя. Калі гаварыць дакладна, пошук на тэрыторыі Беларусі пачынаецца не з 22 чэрвеня 1941 года, а з 17 верасня 1939 года, калі Германія нанесла першы ўдар па Польшчы. Нас гэта таксама датычыцца, таму што Заходняя частка краіны адносілася да Польшчы. У лістападзе паміж Германіяй і Савецкім Саюзам было падпісана пагадненне аб узаемным абмене палоннымі. Але не ўсё ў жыцці адбываецца так, як напісана на паперы. Шмат дакументаў страчана.

Да другой катэгорыі адносяцца штацкія асобы. Арганізаванай эвакуацыі ў Беларусь практычна не было. Людзі самастойна шляхамі, якія яшчэ не былі перакрыты немцамі, адыходзілі на ўсход, у асноўным у бок Магілёва, Смаленска. Многія страцілі адзін аднаго ў час гэтай неразбярэхі і пасля вайны не змаглі ўзнавіць сувязі.

Складаней за ўсё весткі пошук ваеннаслужачых. Тут ёсць такія асаблівасці: усе ваіскоўцы павінны былі атрымаць асабістыя жэтоны — невялікія збанітавыя пены з асноўнымі звесткамі пра чалавека (прозвішча, імя, год на-

раджэння, месца жыхарства, якім ваенкаматам прызваны і г.д.). Жэтоны выдаваліся ў двух экзэмплярах. У загінуўшых пры пахаванні адзін забіралі і перадавалі ў ваенны штаб, другі пакідалі. Але да пачатку ваенных дзеянняў нават палова савецкіх ваеннаслужачых не паспела атрымаць такіх жэтонаў, таму недзе на сотню знойдзеных прыходзіцца толькі 2-3 жэтоны. Астатнія загінуўшыя застаюцца невядомымі. Адзінае, што можна ўстанавіць, дзе батальён папаў у акружэнне, гэта значыць прыкладнае месца гібелі чалавека. Пахаванні ж у арганізаваным парадку праводзіліся толькі з 1944 года, калі хавалі на палках, дывізіяўных і шпітальных могілках. На карту наносілі схему пахаванняў, пісалася, хто ў якім радзе і за кім ляжыць.

— У якіх арганізацыях трэба звяртацца, каб атрымаць звесткі аб родных?

— Калі вядзецца пошук ваенных, трэба спачатку звярнуцца ў архіў Міністэрства абароны ў горадзе Падольску ў Расіі. Там ёсць спісы войскоўцаў, хто ў якіх часнях служыў. Усе карты і схемы ваенных і шпітальных пахаванняў, брацкіх магіл перададзены ў архіў. Таксама можна звяртацца ў Міністэрства абароны Беларусі. Пры ім 5 гадоў таму стварылі спецыяльнае фарміраванне — 52-гі асобны пошукавы батальён, які падпарадкоўваецца Упраўленню ўвекавечвання памяці абаронцаў Айчыны і ахвяр вайны. Ён і займаецца раскопкамі, пошукам інфармацыі пра загінуўшых. Калі чалавек прапаў да 1944 года, і вядома у якім месцы, можна дзейнічаць метадам апытання пры дапамозе мясцовых органаў улады. Часам здараецца, што адзінай крыніцай інфармацыі з'яўляюцца ўспаміны сведкаў. Немцы часта выкарыстоўвалі мясцовых жыхароў для выкопвання магіл, якія потым ніяк не адзначаліся. У некаторых з тых сведкаў, мабыць, і да сённяшняга дня захоўваюцца жэтоны ці дакументы забітых, і людзі не ведаюць, што з імі рабіць. Абавязкова трэба звярнуцца ў мясцовы ваенкамат, гэта каму-сьці можа вельмі дапамагчы. Па ўспамінах мясцовых жыхароў, толькі ў Сенненскім раёне на беразе аднайменнага возера знойдзена

больш за 100 астанкаў ахвяр вайны, у Калінкавіцкім — 150.

Другі варыянт пошуку — праз Нацыянальны архіў, дзе ёсць фонд партызанскага руху. Праз архіў КДБ шукаюць тых, хто супрацоўнічаў з акупацыйнымі войскамі ці пасля нямецкага лагера трапіў у савецкіх фільтрацыйных лагер. Але такіх без вестак загінуўшых вельмі мала. Ёсць банк даных у Маскве ў музеі на Паклоннай гары. Там збіраюць усю інфармацыю аб загінуўшых.

Штацкіх асоб шукаюць праз Нацыянальны архіў, каб даведацца, куды чалавек быў эвакуіраваны. Можна звяртацца ў мясцовыя архівы, дзе захоўваюцца спісы эвакуіраваных, ці ў "Чырвоны крыж".

— Хто ў Беларусі непасрэдна займаецца пошукам астанкаў, раскопкамі?

— У Віцебскай вобласці існуе Беларуска-рэспубліканская асацыяцыя пошуку і ўвекавечвання памяці абаронцаў Айчыны і ахвяр вайны "Пошук", якую ўзначальвае Ларыса Бруева. Яна якраз і займаецца пошукам загінуўшых, пахаванняў. Яны шмат ужо каго знайшлі. Некалькі гадоў таму каля вёскі Навінкі, што ў Віцебскім раёне, знайшлі пахаванне з 387 байцамі Чырвонай Арміі. У адной з траншэй былі 3 салдаты. У аднаго з іх быў медаль "За адвагу". Члены асацыяцыі звярнуліся ў Падольскі архіў, і па нумару медала была ўстаноўлена асоба забітага — вадзіцель танка 23-й гвардзейскай асобнай танкавай брыгады Яфім Канстанцінавіч Фенаў, ураджэнец Іванаўскай вобласці Расійскай Федэрацыі. "Пошук" звязваўся з роднымі. Байца пахавалі, і цяпер родныя ведаюць, дзе знаходзіцца яго магіла. Але пасля стварэння 52-га пошукавага батальёна, непрафесійналам забаранілі займацца пошукам. Афіцыйна зараз толькі гэты батальён вядзе раскопкі. У сезон, з красавіка па кастрычнік, знаходзяць да 2 тысяч астанкаў. Але ў большасці, знойдзеныя так і застаюцца невядомымі. Імёны ўстанаўліваюцца толькі ў 15 працэнтаў выпадкаў. У 2004 годзе ваенныя пошукаўцы ўстанавілі прозвішчы і месцы гібелі 8 ваеннаслужачых, якія загінулі ў баях за Беларусь і лічыліся загінуўшымі без вестак на працягу 60 гадоў.

— Чаму не праводзіцца ідэнтыфікацыя асоб?

— Шмат часу прайшло для гэтага. Ідэнтыфікацыя не ўстанаўліваецца праз 60 гадоў. Ды і калі знаходзяць сотні і тысячы загінуўшых, фізічна немагчыма правесці такую аперацыю. Пра прозвішчы і імёны сёння можна даведацца толькі з даламогай знойдзеных побач дакументаў, жэтонаў, пісем дамоў ці ад родных, па асабістых рэчах, такіх, як талеркі, капялкі...

— Беларускія салдаты змагаліся і гінулі і за межамі Радзімы. Якім чынам можна даведацца пра іх лёс?

— Пошук беларускіх ваенных за мяжой здзяйсняецца праз "Чырвоны крыж" і праз Упраўленне ўвекавечвання памяці абаронцаў Айчыны і ахвяр вайны. Звяртацца можна ў пасольствы Рэспублікі Беларусь у зарубажных краінах, у міністэрствы замежных спраў. У розных краінах таксама вядзецца пошукавая работа, і калі з'яўляюцца звесткі аб беларусах, іх перадаюць у пасольствы ці ў "Чырвоны крыж". Нядаўна Германія нам перадала дыск са звесткамі пра тых, хто ваяваў і пахаваны на іх тэрыторыі, а таксама тых, хто выжыў і застаўся ў гэтай краіне на жыхарства.

— Куды трэба звяртацца і як весткі пошук родным замежных салдат, якія загінулі на тэрыторыі Беларусі?

— Калі пры раскопках знаходзяцца жэтоны з выбітымі імёнамі іншаземных байцоў, асабістыя рэчы, па якіх можна ўстанавіць іх прозвішчы, дадзеныя перадаюцца ў пасольствы тых краін, грамадзянамі якіх з'яўляліся забітыя. Не так даўно дзякуючы знойдзенаму ў Баранавіцкім раёне медалю "За баявыя заслугі" з выбітым нумарам удалося ўстанавіць прозвішча і месца гібелі героя — 20-гадовага Васіля Ягоравіча Жураўлёва, ураджэнца Хайкайскага раёна Усурыйскай вобласці РФ. Па нумару медала "За адвагу" даведліся, што на беларускай зямлі загінуў украінец Андрэй Філіпавіч Баярын. Пад Кіевам былі знойдзены родныя забітага, ім і быў перададзены медаль. Тым жа, хто самі займаюцца пошукам родных, трэба звяртацца ў Нацыянальны архіў Рэспублікі Беларусь, у Падольскі архіў Расійскай Федэрацыі.

Калі ніякіх звестак там не будзе, можна звязвацца з мясцовымі органамі ўлады той вобласці ці раёна, дзе мог быць забіты баец.

Па ацэнках Міністэрства абароны каля 90 тысяч нямецкіх салдат ляжыць ў беларускай зямлі. Шмат рускіх, украінцаў, палякаў, італьянцаў...

— Ці ёсць ў Беларусі нямецкія могілкі? У якім стане яны знаходзяцца?

— Многія ў краіне выступаюць супраць належнага пахавання нямецкіх салдат на тэрыторыі Беларусі. Але ўсё ж некаторыя прыклады ёсць. На Нарачы ёсць нямецкія пахаванні часоў Першай сусветнай вайны. Магілы знаходзяцца ў добрым стане. Можна прачытаць прозвішчы і імёны тых, хто ў іх ляжыць, даведацца, хто яны і адкуль. У вёсцы Хадасавічы адзін немец пры даламозе мясцовых улад змог упарадкаваць кавалачак зямлі, дзе ў час вайны размяшчаўся нямецкі шпіталь, а побач з ім — могілкі. У могілак гэтых свая гісторыя. Знаёмая аднаго немца, які вёз у Беларусь гуманітарную дапамогу, папрасіла яго знайсці магілу яе загінуўшага брата. Яна добра памятала, як ён сказаў, калі адыходзіў на фронт, што загіне ў чужой неведомай краіне і больш ніколі не вернецца дадому. Яго магіла была знойдзена, і сясстра праз столькі год змагла яе наведваць. Пасля гэтага выпадку мясцовыя ўлады дазволілі расчысціць тэрыторыю ад леса. Зараз там знаходзяцца могілкі, на якіх пахавана 328 нямецкіх салдат.

— Вельмі цяжка пры 60 гадоў пасля вайны знайсці чалавека, даведацца, што з ім здарылася. Ці многія бяруцца за гэту справу і ці заўсёды той, хто шукае, дасягае выніку?

— Так, шукаць вельмі складана, займае шмат часу. Трэба прайсці па розных інстанцыях, чакаць адказу, неаднойчы расчароўвацца. Але вынік абавязкова будзе. Не трэба толькі кідаць пачатае. Той, хто даводзіць пошук да канца, у любым выпадку збірае ўсю магчымую інфармацыю. Навошта гэта рабіць? Каб ведаць сваю гісторыю, каб у радаводзе не было белых плям...

Кацярына НЕМАГАЙ.

Чаго хоча жанчына?..

Клубы ўзніклі, каб людзі аб'ядноўваліся на інтарэсах для вырашэння праблем, якія перад імі сталі. У іх аснове закладзена імкненне да зносін з сабе падобнымі, што з даўніх часоў лічылася вялікай жыццёвай каштоўнасцю. У мінскі жаночы клуб "Клеа". прыходзяць жанчыны рознага ўзросту і розных прафесій, але гэта не перашкадае ім знаходзіць агульныя інтарэсы. Напярэдадні Міжнароднага жаночага дня 8 Сакавіка мы сустрэліся з прэзідэнтам клуба "Клеа" Яўгеніяй КУЗНЯЦОВАЙ.

"Знайдзіце час для сябе", — гэты заклік пазткі Валянціны Паліканінай вызначае прагу жанчын

пашырыць свой сусвет і можа быць у пэўнай ступені дэвізам.

— Так, жанчыны на кожнай сустрэчы ў нашым клубе адкрываюць для сябе нешта новае, мы дапамагам ім у выбары сродкаў самарэалізацыі. Вельмі каратка тэзіс гендэрнай роўнасці гучыць так: "Не павінна быць роўнасці паміж жонкай і хатняй работніцай.

Псіхолагі характарызуюць прывабнасць клуба пазітыўным мысленнем яго ўдзельнікаў, дэвіз якіх: "Аднося да іншых так, як ты хочаш, каб адносіліся да цябе".

— Як жа фарміруецца пазітыўнае мысленне?

— Даволі проста. Адмоўцеся ад негатывных думак, замяніце іх на станоўчыя. Калі мы хочам нешта змяніць у сваім жыцці, то павінны змяніць якасць сваіх думак. Тады наш асяродак таксама паступова пачне мяняцца.

Жанчыны, што наведваюць наш клуб, сцвярджаюць, што іх жыццё палепшылася з таго часу, як яны прыйшлі сюды і сталі працаваць над сабой. Некаторыя пакінулі ў мінулым дэпрэсію, сямейныя канфлікты, праблемы ва ўзаемаадносінах з супрацоўнікамі. Іншым прапанавалі павышэнне па службе, перспектывную працу.

— Каго вы запрашаеце на пасяджэнні свайго клуба?

— Спецыялістаў: псіхолагаў, урачоў, вучоных, а таксама звычайных людзей, якія рэалізавалі сябе, знайшлі свой шлях у жыцці. Гасцямі клуба былі, напрыклад, навуковы супрацоўнік Навукова-каардынацыйнага цэнтру "Беліта-Вітэкс" Наталія Лысакоўская, візажыст Аксана Наско, літаратар Наталія Батракова, драматург Ірына Войценка, прадстаўнік бардаўскай песні Рыгор Тучкоўскі, народная артыстка СССР, ганаровы член клуба Аляксандра Клімава, мастацтвазнавец Дзіна Шымук і іншыя. У сваю пазытыўную гаспёўню запрашала Валянціна Паліканіна, у мастацкую майстэрню — Нінэль Шчасная, а на Міжнародную канферэнцыю "Жанчыны. Адукацыя. Дэмакратыя" — жаночы недзяржаўны інстытут "Эвіла". Члены клуба прынялі ўдзел у семінары "Мастацтва паспяхова камунікацыі". Адбыліся заняткі па псіхалогіі поспеху, якія ўключалі такія тэмы, як "Імідж паспяховага чалавека", "Добрыя адносіны — залог поспеху", "Механізмы заробку грошай" і іншыя.

— Эксперты сцвярджаюць, што жанчына-лідэр становіцца залогам фінансавога поспеху кампаніі. Ці згодны вы з такім выказваннем?

— Я падзяляю гэту думку. Як паказвае даследаванне, праведзенае амерыканскай кансалтынгавай фірмай "Catalyst", чым больш жанчын уваходзіць у вышэйшае кіраванне фірмы, тым большага фінансавога поспеху дабіваецца кампанія, на якую яны працуюць. Паспяховаць атэньвалася па двух крытэрыях: прыбытак на акцыянерны капітал і супольны даход акцыянераў. У фірмах, дзе жанчыны займалі кіруючыя пасты, гэтыя паказчыкі былі на 35 працэнтаў вышэйшымі ў параўнанні з тымі кампаніямі, дзе кіраванне прадстаўлена толькі мужчынамі.

— Мне здаецца, што вынікі даследавання не здзіўляюць і ў меру лагічна. Часткова гэта тлумачыцца прыроджанымі якасцямі жанчыны, — адзначае намеснік генеральнага дырэктара УК "НІКойл" Наталія Плугар. — Жанчына не схільная да хуткіх і неабдуманых рашэнняў, паколькі яе галоўнай каштоўнасцю з'яўляецца захаванне назапашанага, захаванне сям'і, хатняга ачага, і ў гэтым сэнсе кампанія для яе — гэта такі ж хатні ачаг. Жанчыны менш схільныя да рызыкі, чым мужчыны, яны больш грунтоўна і дэталёва падыходзяць да выканання сваіх задач. У гэтым сэнсе вельмі эфектыўным будзе падзел роляў у бізнесе.

"З гэтай думкай згодна і галоўны рэдактар журналу "Фінансавы дырэктар" Таццяна Ішчанка:

— Жанчына сапраўды часцей прымае больш слушныя стратэгічныя рашэнні, і дапамагае ёй у гэтым прыродная інтуіцыя і добрае разуменне псіхалогіі супрацоўнікаў. Перавага жанчыны ў тым, што яна разумее, з якіх дэталей складаецца праца, яна працуе больш рупліва, і ёй ёсць справа да дробязяў".

Мудрацы сцвярджаюць, што XXI стагоддзе — эпоха ўладарання жанчын. Закладзены ў іх энергія, розум, творчая сіла павінны знайсці выхад у сацыяльную сферу. Не будзем гаварыць зараз пра значэнне жанчыны для сям'і і наадварот. Зусім не абавязкова супрацьпастаўляць адно другому. Але калі для самарэалізацыі жанчыны важны сацыяльны статус, то і для грамадства неабходны жанчыны як сацыяльна значныя асобы.

Словам, у XXI стагоддзі жанчыны Беларусі памнажаюць дзелавыя якасці і застаюцца пры гэтым прывабнымі і чароўнымі, цудоўнымі жонкамі і маці.

Гутарыла

НАТАЛІА АЛЕЙНІКАВА.

НА ЗДЫМКАХ: члены клуба "Клеа"; заняткі праводзіць Яўгенія КУЗНЯЦОВА.

Тамара БАГДАНАВА:

"У хвіліны адчаю Усявышні пачуў мяне..."

...Яна ляжала ў рэанімацыйным аддзяленні зусім ослабелая ад цяжкай хваробы і нават вочы распухлі з велізарнай цяжкасцю. Аднойчы, калі на яе прысутнасць ужо не звярталі ўвагі, пачула, як сказалі яе мужу:

— Рыштуўцеся, даўга ўжо не працягне: дзень, два найбольш...

Гэта быў прыгавор, які асляпіў маланкай розум, моцна калынуў у сэрца, балюча сісьнуў ужо яе істоту. "Божа, у мяне ж маленькія дзеткі!..."

Не, яна не крычала, не плакала, а толькі з жахам адчула, як напылілі, крута завірвалі цюкай ўспаміны пра сваё дзяцінства, халоднае і галоднае, пра тое, што гадавалася амаль сиратаю — мама памерла, калі ёй, дзевяцігаду ў сям'і дзіцяці, споўнілася ўсяго тры гады. А яе малодшай дачушыцы зараз і таго менш — толькі гадок! "Божа, — падняла яна вочы на шпітальнае аяно, — прабач і падаруй мне жыццё! Служыць табе буду, дзень і ноч працаваць буду, праслаўляючы Гаспада, усіх святых, анёлаў, архангелаў, сваю Айчыну, зямлю, на якой нарадзілася і жыю! Божа, падаруй мне жыццё, дзеля дзяцей падаруй!" — паўтарала яна зноў і зноў, то памычшы сябе, то зноў правальваючыся ў небывышні...

Прайшло больш за дваццаць гадоў. Дзверы мінскай кватэры адчыніла прыгожая жанчына, і мы апынуліся ў зусім незвычайнай — для звычайнага жылога памяшкання — атмасферы духоўнасці: на сценах, па канапах, крэслах ва ўсіх пакоях былі развешаны і расставлены карціны з выявамі святых, сярэд якіх Ефрасіння Полацкая... Мы бяспшумна перамяшчаліся з пакоя ў пакой, разглядалі надзвычай цікавыя мастацкія творы і слухалі гаспадыню, якая аказалася не толькі іх аўтарам, але і вельмі добрым экскурсаводам.

— Я люблю людзей, — ціха пачала Тамара Багданава, — жыю па Божых заповядах і хачу, каб усе людзі свету любілі бліжняга як самога сябе.

— Мне было трыццаць сем гадоў, — працягвала жанчына, — калі я цяжка захварэла. Тады зразу мела, што ніхто, акрамя Бога, дапамагчы ўжо мне не зможа. У вялікім адчаі я звярнулася да Усявышняга з просьбай, каб пакінуў мяне на гэтай грэшнай зямлі.

...І здалася жанчыне: хутка імчыць яна па доўгім тунэлі, у канцы якога — святло. Бог працягнуў перад ёю дзве рукі і паказаў дзве ніці, якімі абвязана яе цела, — залатую і сярэбраную.

— Гасподзь пачуў мае просьбы, — працягвае Тамара Багданава. — Ён паказаў мне рукі — дык гэта і ёсць мае рукі; залатая нітка — гэта талент, які Ён мне паслаў; сярэбраная — гэта жыццё, якім адарыў.

...Жыццё да Тамары пачало паступова вяртацца яшчэ ў рэанімацыі. Першае, аб чым яна папрасіла мужа, — прынесці ёй вязальны кручок і нітку. Для чаго — растлумачыць не магла, як і не магла ўтаймаваць хваляванне, сабраць свае думкі, пачуцці... Справа ў тым, што жанчына раней ніколі не займалася падобнымі рамёствамі, тут раптам... Яна не разумела дакладна, што робіць, і, здавалася, пальцы не належалі ёй — самі шпарка перакідвалі нітку, завязвалі вузельчыкі, тады зноў рабілі нейкі мудрагелісты накід на кручок, пакідаючы за сабою ўзоры незвычайнай, незямной прыгажосці, на якія сталі кідаць позірк тых, хто быў з ёю побач. "Проста чуд!" — казалі адны. "Яе пакінуў розум, адной нагой на тым свеце, а ўсё яшчэ нешта пляжэ!" — рэзка абрываў другія. На Тамару гэтыя словы не дзейнічалі — новай для сябе справай яна займалася апантана.

Вяртанне дадому праз некалькі трыццаці гадоў для Тамары Уладзіміраўны ўжо не проста працяг жыцця — з ім прыйшоў пачатак сапраўднай, вялікай творчасці.

Жанчына, якая 21 год займалася грывёрскай справай у адным са сталічных тэатраў Беларусі, пачала ствараць аб'ёмныя карціны. —

Звярніце ўвагу, — запрашае мастачка. — Бачыце, жанчына ўзяла ўгору рукі, яна прадчувае надыходзячую бяду і колькі хапае сіл крычыць, кліча на дапамогу!.. Над яе галавой царкоўныя званы: адзін асвятчае яе, другі — птушаняг, што лятаюць наўкола, трэці — незабудкі... "Крык Беларусі". Але гэта мог бы быць крык Украіны, крык Расіі, зямлі, планеты, маці.

У Кіеве, на міжнароднай выставе выяўленчага мастацтва, адзін з наведвальнікаў жаскаў так: "Вашы карціны я бачыў не вачыма — душою". А святары з Югаславіі не маглі адарваць вачэй ад выявы Маці Божай і сцвярджалі, што гэты вобраз з Міжгор'я і што так дакладна яшчэ нікому не ўдавалася перадаць энергію позірку Маці Божай...

Тамара Уладзіміраўна са сваімі работамі неаднойчы была ў Польшчы, Германіі, Бельгіі, іншых краінах свету і нават кітайцы і японцы, чыя мастацкая вышэйшая даўно вядома свету, прыйшлі ў захапленне ад работ мастач-

кі Багданавай.

— А як ўяўляеце вы сябе, Тамара Уладзіміраўна, у гэтым сусвеце?

На момант задумалася і падняла да карціны "Мая душа". На ёй — белы конь. Прыгожы, імчыцца на прасткі, ледзь дакранаючыся капытамі да зямлі. "Гэта і ёсць я, люблю прастору, размах, працую дзень і ноч, спяшаюся... У час, калі займаюся творчасцю, не адчуваю пад сабою зямлі, не заўважаю ніякіх акалічнасцей, нават не чую сваіх стомленых рук і ног..."

Раіса СУШКО.
Фота Карнэлія КАНСЕКА.

Захавай традыцыю

Масленіца

Даўняе свята праводзін зімы ў народзе называлі ласкава — Масленка. У адной з песень ёсць такія словы: "Масленая, шчаслівая, працягніся да Вялікадня!" Не столькі традыцыйнае рытуальнае абжорства перад Вялікім постам, устаноўленым царквой, колькі радасць ад развітання з доўгай халоднай зімой, чаканне цяпла ў пару, калі дзень становіцца даўжэйшым і ўсё часцей з'яўляецца сонейка, гульні на прыродзе, гушканне на арэлях, жарты і карнавальная свабода паводзін падабаліся людзям у гэтым свяце. Да сёння генетычная памяць пра традыцыйныя вяселлі ў гэту пару захавалася і праўляецца ў абрадавых дзелях і гульнях.

МАЛАДУЮ ВАЗІЦЬ

У першы дзень Масленіцы (які называецца Крывы панядзелак, калі нельга было нічога ні шчыць, ні мыць, ні счыць) вечарам дзеўкі і бабы адпраўляюцца да маладучы, што нядаўна ўзяла шлюб, выклікаюць яе на вуліцу пагуляць асаблівымі песнямі, пры гэтым просяць: "Вазьмі сыра — родзіш сына, вазьмі мячку — родзіш дачку". Маладая выносіць сыр, абаранкі з макама. Назўтра зноў выклікаюць, садзяць на санкі і вязуць у карчму, дзе муж маладкі, які прыходзіць следам, частуе іх гарэлкай. А ёсць і такая традыцыя: прыходзяць у хату, дзе ёсць маладуха і крадуць падушкі. Тая прыходзіць потым іх выкупляць, прыносіць гарэлку, сыр, печыва.

ГОЙДАНКА

У чацвер на Масленым тыдні абавязкова гушкаліся на арэлях.

Часцей гойданку чаплялі на браму або на дзверы гумна. Любілі гушкацца і дзеці, але традыцыйна гэта была забава нежанатай маладзі, пасля чаго хлопцы частавалі дзеўчат, а дзеўчаты хлопцаў.

ЗАХОП У СТУПУ

Хлопцы, сабраўшыся гуртам, бралі ступу, абвязвалі яе ніжняю частку вярхоўкай і цягалі па вуліцы, заходзячы з ёю ў тую хату, дзе жыла дзеўчына-нявеста. Зацягнуўшы ступу ў хату, сярод жартаў і смеху стараліся схіпіць якую-небудзь яе рэч і закінуць у ступу. Зрабіўшы такі "захоп", працягвалі свой драпежны набег, а потым ішлі ў карчму. Туды прыходзілі дзеўкі і выкуплялі свае рэчы. Выручаныя грошы ішлі на агульны пачастунак.

ВАЛАЧЫЦЬ КАЛОДКУ

У панядзелак на Масленым

тыдні бабы збіраліся валачыць калодку — невялікую палку з навізанай на яе чырвонай папругай (чырвоны колер — колер крыві, працягу роду, ён выкарыстоўваўся ва ўсіх сямейных абрадах). Яе са смехам і жартамі прывязвалі да нагі сустрачнага халастага хлопца нібы ў пакаранне за тое, што яшчэ не ажаніўся. Хлопец павінен быў адкупіцца.

ВЕШАЦЬ КАЛОДКУ

Ад палена адразалі чурбачок, упрыгожвалі штучнымі кветкамі, стужкамі і чаплялі яго на паясок, ішлі да каго-небудзь у хату і звярталіся да гаспадара: "Прымай гасцей!" Пры гэтым накідвалі яму на шыю паясок з калодкай і прасілі пачаставаць, спявалі: "Наша калодачка красіва-красіва, цябе, маладога, украсіла".

(Па матэрыялах Аляся Лозкі).

Смачна есці!

Абрадавае меню на Масленіцу

Традыцыйнае харчаванне на Масленіцу складалася з малочных страў, бліноў ды аладак (круглых, як сонца), белая сыру, але асноўнай рытуальнай стравой была сырніца (гл. "ГР" за 9-12 лютага 2004 года). Яшчэ нашы гаспадары ўмець рабіць плаўлены сыр хуткага прыгатавання. У наш час яго гатуюць у вясковых сем'ях, якія трымаюць карову. Рэцэпт такога сыру мы запісалі ад Кацярыны Панчані 1941 года нараджэння з вёскі Пагост Жыткавіцкага раёна Гомельскай вобласці:

"Даводжу да кіпення малако і, паменшаючы яго, сыхлю туды дзямашні сыр (тварог). Пры гэтым малако ў каструльцы стаіць на малым агні, а малако і сыр трэба ўзідць у роўных прапарцыях. Малако ідзе ў сыроватку, якую я сцэджаю. Сыр стаў цягучым. Як трохі астыве — б'ю ў яго 2 яйкі, кладу 100 грамаў каровінага масла, кмен, трохі молатнага чорнага перцу (на кончыку нажа, але раней рабілі без яго), гашу соду (няпоўная чайная лыжка), усё добра перамяшваю і прыварваю на малым агні. Як астыве — распяччу ў цэлафанавым мяшкі і кладу на холад. Раней такі сыр фармавалі ў палатняным мяшкі.

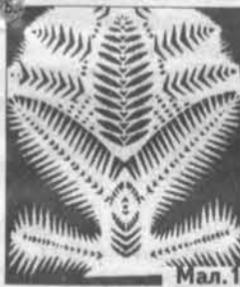
Брызгай у нас называецца казіны сыр. А масленку, якую збіралі з Пятроўскага посту, мы даўней елі з картоплямі на Масленіцу".

Падрыхтавала
Рэгіна ГАМЗОВІЧ.

Майстэрня

Выцінанка

Урок III

Мал. 1

Адным з сюжэтаў выцінанкі, які часта сустракаецца, з'яўляецца букет (вазон, куст), які традыцыйна звязваецца з вобразам дзеўчыны, жанчыны, яе доляй, якая, нібы кветка, расцвітае, прыносіць плод-ягаду і вяне. На змену аджыўшым прыходзяць новыя кветкі. Гэты вобраз атрымаў шырокае распаўсюджанне, бо выразаннем выцінанак займаліся часцей жанчыны. Кожная з іх у сваёй творчасці раскрывала свой унутраны свет, нібыта пісала кнігу пра ўласны лёс (мал.1).

Птушка — у традыцыйнай свядомасці часта звязваецца з вобразам душы чалавека. У народзе распаўсюджаны байкі пра птушку, якая прылятае

да сям'і памерлага і стукае ў акно, альбо пра маладзіцу, якая, абярнуўшыся зяюляй, прылятае да маці ў сад з іншасвету замужняга жыцця. Акрамя таго, птушка — прадстаўнік горняга свету, жыхар нябёсаў, вястун. Вобразы птушак могуць мець розную афарбоўку ў залежнасці ад кантэксту твора, але кожны з іх уваходзіць у цэльную карціну светаўяўленняў нашых продкаў (мал.2).

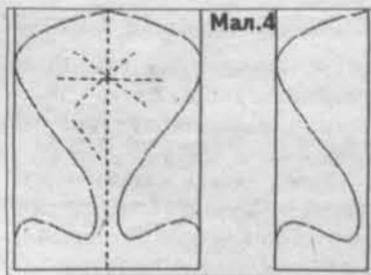

Самы папулярны вобраз у выцінанцы — Дрэва Жыцця. Сусветнае дрэва — тая вось, якая, адпаведна міфалагічным уяўленням, яднае зямлю і нябёсы, з'яўляючыся правадніком між светам чалавека і Боскім светам (мал.3). Гэта — своеасаблівае "лесвіца ў нябёсы", сусветная вось і адначасова мадэль сусвету, дзе карані ўяўляюць сабой мінулае, свет продкаў, свет хаосу, з якога вырастае ствол — лесвіца. Ля ствала — конікі, пеўнікі, лю-

дзі, пазней — сюжэтныя кампазіцыі. Крона — нябёсы — насычана птушкамі, кветкамі, часам уключае ў сябе сонечны дыск, вобразы зорак, месяцка. Такім чынам, выражаючы Дрэва Жыцця, чалавек стварае мадэль сусвету.

Паспрабуем зараз стварыць сваю мадэль, якая павінна адлюстраваць нашы асабістыя ўяўленні пра сусвет, прыроду, чалавека і яго месца ў гэтым комплексе.

Для выразання Дрэва нам спатрэбіцца прамавугольны ці квадратны аркуш паперы, які складваецца па вертыкалі ці па гарызанталі ў залежнасці ад таго, якое павінна атрымацца дрэва:

Мал. 4

Мал. 5

Мал. 6

Мал. 7

высокае і танкавае ці шырокае і моцнае (мал.4).

Спачатку выражаем агульны сілуэт дрэва з кронай, ствалам і глебай, на якой расце дрэва. Сачыце за тым, з якога боку знаходзіцца згіб аркуша. Пры правільным выражванні дрэва не разваліцца на дзве паловы.

Наступны этап — прамалёўка дэталей. Дрэва вырасла з зярнятка: зробім трохкутную прарэзачку ў сярэдзіне аркуша на ўзроўні "глебы". З зярнятка выраслі першыя парасткі, затым яшчэ і яшчэ (мал.5)

Цяпер зоймемся "вырошчваннем" лістоў на нашым дрэве. Яны могуць размяшчацца як па перыметру кроны, так і ў сярэдзіне. Для гэтага мы можам рабіць да-

датковыя згібы ўпоперак кроны, а пасля на іх праразаць сілуэты лістоў (мал.6).

Для таго, каб стварыць пэўны цэнтр нашай кампазіцыі, прарэжам у сярэдзіне кроны разетку па ўзору "сняжынка", як мы рабілі на 1-ым уроку (мал.7).

Пры жаданні сілуэт дрэва можна ўскладніць вырэзваннем птушак ці конікаў пад дрэвам.

Птушак можна размясціць і на галінках. Цяпер паспрабуйце выразаць сваё дрэва з выкарыстаннем прэмаў і метадаў, якім вы навучыліся. Жадаем творчых поспехаў!

Наталля СУХАЯ,
кіраўнік секцыі выцінанкі
Беларускага саюза майстроў
народнай творчасці.

Мне пашчасціла прысутнічаць у вёсцы Моталь Іванаўскага раёна Брэсцкай вобласці на вяселлі, якое ладзілася ў хаце цудоўнай мясцовай спявачкі і ткачыні, знаўцы традыцыйнай культуры Лідзіі Райкевіч, якая спраўляла вяселле сына Сяргея і дазволіла засняць яго для тэлеперадачы цыкла "Радавод" Беларускага тэлебачання. Невеста — Наталля Рунец — мінчанка, філолаг па адукацыі, мае сваякоў у Моталі, таму ўсе звычайна ведала і выконвала. Прыехаў на яе Сяргей перад вянчаннем у хату яе дваюраднай сястры, дзе ўсё адбывалася па традыцыях і абрадах, якія захоўваюцца ў Моталі.

Як звычайна, вяселле гулялі пасля Валдохрышча і пачалі яго зборнай суботай, калі ў хатах жаніха і нявесты збіраюцца сваячкі і суседкі пачы каравай. Маладыя ў гэты час не павінны заходзіць у хату.

Мы назіралі, як ладзіўся абрад у хаце жаніха. Сярод каравайніц розных узростаў была адна маладуха, якая нядаўна ўзяла шлюб, — для пераемнасці традыцый, сакрэтаў пячэння каравая. Нікому з мужчын, акрамя аднаго-двух самых блізкіх сваякоў, не дазвалялі заходзіць у хату. Увесь працэс пячэння каравая суправаджаўся песнямі:

"Белая муку сее, харошая расчыняе, а багатая ў печ саджае. Расці, караваю, вышэй таго гаю, вышэй тое печы, каб было чатыром легчы каравая сярэччы... А дзе ж тыя кавалі, што жалезныя сякеры? Хай ідуць печ рубяюць, каравая выймаюць!... Ой, ніхто не ўгадае, што ў нашым караваі: Цэбар валды крынічнай, шанок мукі шпанічнай!..."

Пасля расчынення каравая ўсе каравайніцы мыюць рукі ў адной місе, ваду з якой выліваюць пад урадлівую вішаньку. Спяваюць:

"Мыйце ручкі, каравайначкі, на вішанькі лійце, каб вішанькі радзіліся, нашы дзеці любіліся!"

Пакуль цеста падыходзіла, каравайніцы выраблялі "шышкі". Шышка — гэта разгалінаваная галінка пладовага дрэва вышынёй

каля 1 метра, якая абвіваецца палоскай цеста і падпякаецца перад полымем, яе ўпрыгожваюць барвенкам, бяссмертнікам, штучнымі кветкамі, жытам, спелым і зялёным аўсом, спяваючы: "Першая каравайніца па падсадзі хадзіла, цвет каліны ламіла, каравая радзіла. Убірайся, караваю, да зялёнага гаю то ў мяту, то ў руту, то ў зялёныя кветы, каб любіліся дзеці! Ой, дайце мне іголку і нітачку шоўку — прышыці кветачку к зялёнаму барвіначку!". На каравай жаніха было зроблена пяць шышак: дзве трайчаткі — галінкі з 3 адгалінаваннямі, а таксама тры двайчаткі — галінкі з 2 адгалінаваннямі (у маладой — дзве двайчаткі і тры трайчаткі). Цікава, што лічба 5 паўтараецца ўсюды ў каравайным абрадзе: 5 каравайніц, 5 шышак, 5 галінчак у суме на шышках, якімі абменьваюцца маладыя падчас вяселля. Шышкі замацоўваюцца на галінках чырвонымі ніткамі — знакам роднасці па крыві. Лічба 5, як мне здаецца, з'яўляецца ў Моталі родавым знакам, бо на Каляды тут здзяйсняюць традыцыйныя абрады з 5-прамянёвай зоркай. Падчас вяселля маладыя абмяняліся шышкамі ў знак вернасці (гэты даўні звычай заменены зараз на абмен пярсцёнкамі). Існуе павер'е: чым багацей убраны

шышкі, тым шчаслівей будучы жыць маладыя.

Калі цеста выспела, каравайніцы пачалі "круціць каравай" — услед за сонцам, па гадзіннікавай стрэлцы. Затым селі вырабляць разнастайныя фігуркі для ўпрыгожвання верху каравая: птушкі, крыжы, па краі каравая леглі дзве паласы цеста ў выглядзе абруча (у маладой каравай упрыгожыла каска — сімвал дзявоцтва). "Ой, гібніце, гібніце і цвятчкі кладзіце, па краях сыр да масла, у сярэдзі-

ну — долю, шчасце!" — пяецца ў вясельнай песні.

Пасадзіўшы каравай у печ, старэйшая каравайніца тройчы б'е ў столь драўлянай хлебнай лапатай (знак, звернуты да продкаў). Да каравая, пакуль ён пячэцца, звяртаюцца ў песнях-карацельках: "Расці, караваю, вышэй таго гаю, вышэй тое печы, каб было чатыром легчы каравая сярэччы!" і іншых.

Каравай лічыцца асабліва ўдалым, калі прыходзіцца разбіваць печ, каб яго дастаць. Тады адна з каравайніц апрапае кажух поўсцю ўверх, бярэ сякеру і пачынае сімвалічна сячы печ. Дастаўшы каравай, тры разы стукаюць у столь так, каб хлебная лапата трэснула. Ставяць каравай на века ад дзежкі, на якое спачатку насыпалі жыта, а затым пакрылі

маўлялі, малілі Бога даць шчаслівую долю маладым: "Высока сонейка, высокая, занясе каравай далёка дай паставіма на аўсы — дай, Божа, як усім! Дай паставіма на сена. Дай, Божа, ім шчасліва!"

Асабліва ўрачысты момант — калі выносяць каравай у камору. "Мядзведзь барадаты, гаспадар багаты, баіцца прыступіці — каравая выкупіці". Каравай выкупляў брат маладога, затым падымаў яго высока над галавой і тройчы круціўся па хаце "за сонцам", несучы ў камору.

Вяртаючыся з каморы, удзельнікі зборнай суботы выконвалі песню-заклінанне, звернутую да бога-продка: "Ой, дай, Божа, добры час, як у людзей, так і ў нас! Вясялая гадзіна, весяліся, радзіна! Весяліся, радзіна, што б і жыта радзіла, што б і жыта, і авёс, весялі-

ты і захоўвай звычай так, як радня мужа і суседкі. Многія навучыліся нават ткаць ад старэйшых маталічанак, якія і сёння вырабляюць на продаж хусткі з акрылу, традыцыйныя ручнікі з баваўняных нітак. Захаванню традыцый у вялікай ступені садзейнічае Мотальскі музей народнай творчасці, пры якім існуе фольклорна-этнографічны гурт "Мотальскія суседзі" (як і музей, створаны Вольгай Мацукевіч). Поўнаму захаванню традыцыйнага вяселля садзейнічала тое, што ў XIX стагоддзі яго апісала ўраджэнка суседняй вёскі Моладава Марыя Саковіч (гл. "ГР" 5-6, 2005).

"А як жа склаўся лёс маладых, вяселле якіх здымалася для Беларускага тэлебачання?" — спытаецца вы. Наталля і Сяргей Райкевічы зараз жывуць у Мінску, гадуюць 8-гадовага сына Валдзіма і 6-гадовую дачушку Ірынку, якія летні час бавяць у Моталі. Спадзяёмся, што яны будуць любіць гэты прыгожы куток і лічыць сваім родным.

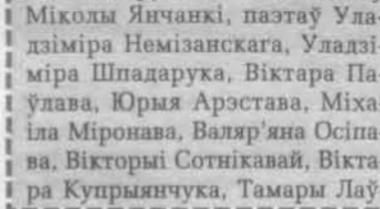
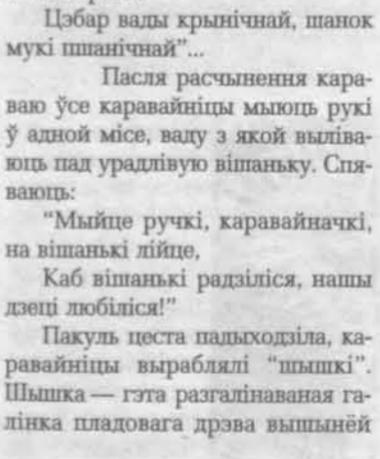
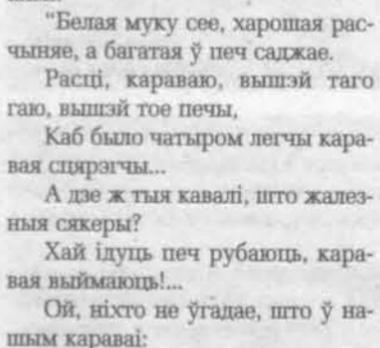
Маталічане пра сваю малую радзіму памятаюць, дзе б ні жылі. У свой час аспірантка знакамітага беларускага этнамузыкалага Зінаіды Мажэйка — Людміла Тарнаўская з Масквы — вывучала мотальскае вяселле ў перасяленцаў, якія перабраліся з Моталі ў Омскую вобласць у 1906 годзе, а таксама ў Валгаградскую вобласць Расіі ў 1962 годзе. Народны календар яны памяталі, але не спраўлялі традыцыйныя святы і абрады, а вось вяселлі ладзілі традыцыйна — з песнямі, абрадамі і звычаямі. Значыцца, памяталі і паважалі свой род, шанавалі карані народнай культуры. Спадзяюся, што і дагэтуль гучаць мотальскія песні ў асяроддзі перасяленцаў-маталічан у розных краінах свету.

Рэгіна ГАМЗОВІЧ.

НА ЗДЫМКАХ: дырэктар Мотальскага музея народнай творчасці Вольга МАЦУКЕВІЧ (уверсе); маці маладога Лідзія РАЙКЕВІЧ расчыняе цеста; каравайніцы робяць шышкі; гатовы каравай на сталае — усе дзеянні па яго прыгатаванні і ўпрыгожванні суправаджаюцца песнямі.

Фота Яўгена КАЗЮЛІ.

Вясельны каравайны абрад у вёсцы Моталь

Стасункі

Беларускае рэха "Славянскіх званоў"

У канцы 2004 года ў старажытным рускім горадзе Рьльску Курскай вобласці выйшла з друку другая кніга міжнароднага альманаха "Славянскія званы".

Істотная асаблівасць яе, у адрозненне ад папярэдняй, у тым, што на старонках з'явіліся беларускія аўтары — рагачоўскія літаратары. У кнізе змешчаны творы члена Саюза беларускіх пісьмнікаў Міколы Янчанкі, паэтаў Уладзіміра Немізанаўскага, Уладзіміра Шпадарука, Віктара Паўлава, Юрыя Арэстава, Міхаіла Міронава, Валяр'яна Осіпава, Вікторыі Сотнікавай, Віктара Купрыянчука, Тамары Лаў-

рынай, Алены Якушкінай, Марыны Жукавай, Яўгеніі Барсуквай, Веры Стасенкі, Ганны Чумакавай, праявіўшы Міхася Слівы, Міхаіла Ларычкава і Андрэя Паўлукіна.

Ідэя стварэння альманаха зарадзілася ў старажытным Рьльску, жыхары якога спакон вякоў сябруюць з пасялянамі не менш старажытнага ўкраінскага горада Глухава Сумскай вобласці. У 2003 годзе была выпушчана першая

кніга альманаха, дзе былі змешчаны творы паэтаў, празаікаў і кампазітараў гэтых раёнаў.

Трэба аддаць належнае дырэктару Рагачоўскай раённай бібліятэкі Клаўдзіі Савельевай, дзякуючы якой літаратары Рагачоўшчыны парадзіліся з рускімі і ўкраінскімі калегамі, таварышамі па пярэ і прызнанню. Клаўдзія Васільеўна выканала вялікую работу па збору і падрыхтоўцы тэкстаў да дру-

ку. А райвыканкам выдзеліў фінансавыя сродкі. Зараз ідзе падрыхтоўка матэрыялаў для трэцяй кнігі альманаха, прысвечанай 60-годдзю Вялікай Перамогі.

Выход у свет міжнароднага альманаха "Славянскія званы" — падзея доўгачаканая і своечасовая. Гэта гаворыць пра тое, што следам за збліжэннем эканамічных і палітычных інтарэсаў нашых брацкіх краін прыхо-

дзіць і духоўная еднасць славян — беларусаў, расіян, украінцаў. Звярніце ўвагу на той факт, што ідэя народнага альманаха зарадзілася не ў сталіцы, а ў глыбінцы, невялікім расійскім горадзе, і падтрымана творчай элітай такіх жа старажытных гарадоў Украіны і Беларусі, якія з глыбін стагоддзяў захоўваюць слаўныя культурныя традыцыі.

Міхась КАВАЛЁЎ.

3 гісторыі страт і вяртання

Каштоўнасці выяўлены ў Рызе

Вялікая Айчынная вайна нанесла велізарныя страты беларускай дакументальнай спадчыне, што захоўвалася ў дзяржаўных і ведамасных архівах, бібліятэках і музеях рэспублікі. Хаця ў самым пачатку вайны рашэннем ЦК УКПЛ (б) і СНК СССР 24 чэрвеня 1941 года быў створаны савет па эвакуацыі, а 27 чэрвеня прынята ўрадавая пастанова "Аб парадку вывазу і размяшчэнні людскога кантынгенту і маёмасці", аднак у прыгранічнай Беларусі, якая першай прыняла націск ворага, узніклі розныя складанасці. Многія гарады падвяргаліся масіраванай бамбардзіроўцы, і вывозіць каштоўнасці стала немагчыма. Не было нават эвакуацыйнага плана на выпадак ваенных дзеянняў, вывазу архіўных і музейных каштоўнасцей у масавым маштабе (толькі ў архівах налічвалася каля 6 мільёнаў спраў). Аднак на месцах архіўных, музейных і бібліятэчных работнікаў пачалі, часта па ўласнай ініцыятыве, рабіць першыя крокі па ўратаванні каштоўнасцей — прынамсі, улічвалі, дзе і што знаходзіцца, куды вывозіцца акупантамі. Потым гэта дала добрыя плён, забяспечыла вяртання значнай часткі культурнай спадчыны.

Вывазка архіваў пачалася ў снежні 1943 года пад кіраўніцтвам супрацоўнікаў аддзела культуры рэйхскамісарыята "Остланд" дактароў Дзюльфора, Маўзен, супрацоўнікаў штаба генерала Розенберга Шпер, Дэльконе і іншых. Прыгадаю, што кіраўніцтва "Остланд" ("Усходняя зямля") узнікла ў 1941 годзе ў Рызе пасля захопу фашыстамі Беларусі, Літвы, Латвіі і Эстоніі. У Рызе знаходзілася рэзідэнцыя дзяржаўнага камісара "Остланда" гаўляйтэра Лозе.

Супрацоўнікі "Остланда" выйшлі на месцы і праводзілі адбор найбольш каштоўных дакументаў, складалі вопісы і падрыхтоўвалі планы эвакуацыі. Вывезеныя дакументы перадаваліся ў аддзяленне штаба Розенберга ў Рызе, дзе сістэматызаваліся па значнасці: самыя каштоўныя матэрыялы прызначаліся для вывазу ў Германію, менш каштоўныя перадаваліся на папяровыя фабрыкі для перапрацоўкі. Пагрузка і разгрузка матэрыялаў рабілася пры дапамозе ваеннапалонных, супрацоўнікаў архіваў і музеяў.

Правесці поўную эвакуацыю архіўных матэрыялаў нямецкаму камандаванню перашкодзіла Чырвоная Армія. Разам з яе часціямі рухаліся аператыўныя групы архівістаў, якія займаліся пошукам вывезеных з Бе-

ларусі каштоўнасцей. Так, у пошуках дакументаў Віцебскага абласнога архіва ў кастрычніку 1944 года ў Рыгу выехаў загадчык архіўнага аддзела УНКУС па Віцебскай вобласці П.Кудрашоў. З яго нядаўна выяўленага даклада ў архіўны аддзел НКУС БССР вынікае наступнае (гэты і іншыя дакументы

выкарыстоўваюцца ўпершыню).

У памяшканні Цэнтральнага дзяржаўнага архіва Латвійскай ССР па вуліцы Шлокская, 16 былі выяўлены матэрыялы памерам сем вагонаў (56 тон). Яны належалі цэнтральным архівам БССР і Магілёўскаму абласному архіву. Матэрыялы былі размешчаны ў некалькіх пакоях уяпрамешку з дакументамі Цэнтральнага дзяржаўнага архіва Латвійскай ССР. У Рыжскім гістарычным музеі (плошча Замкавая) аказаліся музейныя каштоўнасці ў колькасці 598 розных прадметаў, якія належалі Віцебскаму дзяржаўнаму гістарычнаму музею, вывезенаму ў верасні 1943 года. Усе экспанаты ляжалі ў скрынях, падрыхтаваных, відаць, для вывазу ў Германію. У нашым архіве ёсць адпаведны вопіс на нямецкай мове.

Па вуліцы Прамысловая, 42, у гаражы без ніякіх запораў, былі знойдзены кнігі агульнай колькасцю 17 тон (два вагоны), 11 тон з іх належалі розным бібліятэкам Мінска, галоўным чынам АН БССР і ЦК КП (б)Б, вывезеным у лютым-сакавіку 1944 года. У 10 скрынях, якія важылі шэсць тон, аказаліся рэдкія кнігі Пскоўскага абласнога гістарычнага музея. Яго супрацоўнікі былі вельмі ўдзячныя беларускім калегам за выяўленне такіх каштоўнасцей.

Каб лепей захаваць кнігі, іх неўзабаве перавезлі з гаража на архітэктурны факультэт Рыжскага дзяржаўнага ўніверсітэта (вул.Царкоўская,5). Адказным за

захаванне кніг прызначылі прафесара Кішана. Аднак П.Кудрашоў адзначыў, што ім былі выяўлены сляды прысваення найбольш каштоўных выданняў некаторымі архітэктарамі.

У былым памяшканні аддзялення штаба Розенберга на вуліцы Аўсекля, 6 у 1944 годзе выявілі розныя кнігі на рускай мове ў колькасці 28 тон. Яны належалі розным бібліятэкам Віцебска і часткова Пскова. Кнігі захоўваліся ў паўпадвальным памяшканні навалам, без ніякай сістэмы. Доўгі час гэты збор заставаўся без кантролю. Потым на іх пачала прэтэндаваць адноўленая Акадэмія навук Латвійскай ССР. Яе супрацоўнікі пачалі займацца класіфікацыяй гэтых кніг, а ключы ад сховішчаў трымалі ў сябе. З'явілася небяспека, што кнігі знікнуць з поля зроку. Таму тэрмінова давялося дабівацца, каб СНК Латвійскай ССР узяў пад свой кантроль усе гістарычныя і культурныя каштоўнасці, забяспечыў іх поўную захаванасць аж да вяртання ў тых гарады, адкуль яны былі вывезены.

Безумоўна, такое перапарадкаванне збораў, жахлівыя ўмовы іх захоўвання не маглі не адбіцца на стане матэрыялаў. Так, кнігі ў сховішчы па вуліцы Прамысловая, 42 падірпелі страты на 25 працэнтаў, а па вуліцы Аўсекля, 6 не менш, як на 50 працэнтаў. Для хуткага вяртання таго, што засталася, у Рыгу была камандзіравана група архіўных супрацоўнікаў. У ваенны час не ўсё было гладка, узніклі цяжкасці пры перавозцы. Не хопала вагонаў, паліва, не ставала спецыялістаў, якія б ведалі справаводства і замежныя мовы. Усё гэта тармазіла рэвакуацыю дакументальнай спадчыны беларускага народа.

У ліпені 1945 года архіўныя матэрыялы ў супрацоўнікаў было падрыхтавана да рэвакуацыі: у Мінск — 5 вагонаў агульнай вагою 90 тон, у Магілёў — 3 вагоны (45 тон). Усёй работай кіраваў намеснік наркама ўнутраных спраў БССР падпалкоўнік Івашчанка і намеснік наркама ўнутраных спраў Латвіі капітан Бломфельд. Але гэта была не апошняя рэвакуацыя дакументаў з Рыгі. У 1946 годзе архіўным супрацоўнікам зноў давялося выехаць туды за архіўнымі матэрыяламі, якія фашысты паспелі вывезці за межы Латвіі. Але пра гэта ў наступным артыкуле.

Інэса ДАРАГУШ,
вядучы навуковы супрацоўнік
Нацыянальнага архіва Беларусі.
НА ЗДЫМКУ: беларускія архівісты ля выяўленых у Рызе дакументаў.

У музейных сховішчах

Кніга пра лёс музейных калекцый

Манаграфія Аляксандра Гужалоўскага "Музеі Беларусі. 1941-1991", выдадзеная ў Мінску ў 2004 годзе, уражвае сваім багатым фактычным матэрыялам, рэдкімі фатаграфіямі. Яна прысвечана лёсу беларускіх музейных калекцый у гады Другой сусветнай вайны, іх аднаўленню ў пасляваенны час, развіццю музейнай справы ў Беларусі да пачатку 90-х гадоў мінулага стагоддзя.

2. Фрагмент экспазіцыі Баранавіцкага музея. 1943 г.

Развіццё музейнай справы — з'ява складаная, неадназначная. У аснове яе ляжаць прынцыпы індывідуальнасці і унікальнасці. Аўтар кнігі паказвае нам асноўныя этапы нялёгкага, часам трагічнага быцця беларускіх музеяў. Вось некаторыя з іх.

У першае пасляваеннае дзесяцігоддзе быў узяты курс на аднаўленне музеяў і асноўных напрамкаў іх дзейнасці, зразумела, з мэтай выкарыстання ў ідэалагічных мэтах.

Узмацненне цікавасці да гісторыка-культурнай спадчыны ў перыяд "адлігі" абумовіла з'яўленне археалагічна-архітэктурных запаведнікаў і першых грамадскіх музеяў, якія аб'ядноўвалі людзей, зацікаўленых гісторыяй свайго краю.

У другой палове 80-х гадоў складваецца сістэма навукова-асветніцкіх устаноў па збору, вывучэнню, захаванню і папулярнасці гісторыка-культурнай спадчыны.

Працэс аднаўлення і развіцця музеяў у 40-80-я гады выглядае добра арганізаваным і плённым. Але крыўдна робіцца, калі даведваешся і ўсведмяеш, наколькі апусцелі за час вайны скарбонкі нашых музеяў...

Да вайны ў рэспубліцы налічвалася 26 музеяў. У іх фондасховішчах захоўваліся дзесяткі тысяч першакаласных твораў беларускага і замежнага мастацтва, помнікаў нацыянальнай гісторыі і прыроды.

У час баявых дзеянняў эвакуацыя музеяў праводзілася ў асноўным музейнымі работнікамі, бо план ратавання каштоўнасцей у выпадку пагрозы іх знішчэння проста не існаваў.

Прыгадаем, услед за аўтарам, асноўныя ваенныя згубы. Жудасныя страты панёс Віцебскі абласны музей. Абсалютная большасць з 15 тысяч прадметаў яго калекцый бяспследна знікла. Пры эвакуацыі Гомельскага абласнога музея не выратавалі больш за сотню партрэтаў на слановай косці работы Дж. Белоні і С.Маршалкевіча, мундзіры і калекцыю зброі Паскевічаў і іншыя каштоўнасці.

Амаль палкам загінулі калекцыі Магілёўскага абласнога гістарычнага музея, дзе былі залаты і сярэбраныя ключы ад Магілёва, залаты ўпрыгожванні, знойдзеныя на раскопках Пампеі, сярэбраная булава караля Жыгімонта III і іншае.

З Гродзенскага гісторыка-археалагічнага музея ў вайну было вывезена каля 200 прадметаў дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва, калекцыі манет і медалёў, сотні кніг і дзесяткі карцін.

Ад Баранавіцкага музея застаўся толькі... васьм гэта рэдкі фотаздымак, прыведзены ў кнізе. Так выглядаў фрагмент экспазіцыі (1943). Праз год усё было вывезена на Запад. І не вярнулася.

А з Пінскага абласнога гісторыка-краязнаўчага музея былі забраны калекцыі манет і шкла, старажытная зброя, каля 140 тамоў рукапісных летапісаў Пінскага і Тураўскага княстваў, датаваных XV-XVII стагоддзямі.

Бясконцы пералік страт нацыянальнай гісторыка-культурнай спадчыны можна працягваць. Але лепш будзе, калі гэта зробіць самі чытачы кнігі А.Гужалоўскага, якая паслужыць добрым дапаможнікам для музеязнаўцаў і краязнаўцаў.

Марыя УСАВА,
студэнтка журфака БДУ.

У музеях замежжа

"Зямля" Фердынанда Рушчыца захоўваецца ў Варшаве

Фердынанд Рушчыца (1870-1936) нарадзіўся і пахаваны ў Багданаве цяперашняга Валожынскага раёна Мінскай вобласці. Скончыўшы Пецярбургскую акадэмію мастацтваў, выкладаў у Варшаве, Кракаве і Вільні. Жыццё і творчасць мас-

така непарывуна звязаны з Беларуссю, Польшчай і Літвой.

Сярод палотнаў мастака этнаграфічна-симвалічнасцю вылучаецца "Зямля" (1898). Захоўваецца яна ў Нацыянальным музеі ў Варшаве.

"В Боровск... по родителем своим"

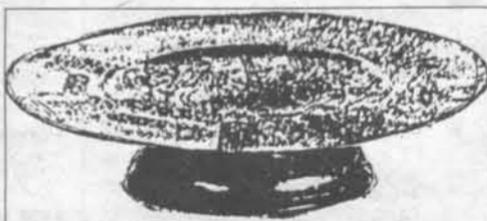
У гістарычных крыніцах даўно вядома пра наборы майстроў сярэбранай справы, якія праводзіліся ў беларускіх гарадах у 1650-я гады для работы ў Аружэйнай палаце ў Маскве. Дакументы таго часу захавалі імёны многіх майстроў, якія паходзілі з Віцебска, Магілёва, Вільні, тады напалову праваслаўнай, Полацка, Копысі. Толькі, на жаль, амаль ніколі не ўдаецца звязаць з гэтымі асобамі выкананне канкрэтных ювелірных вырабаў.

ты не звярталі ўвагі на сярэбраны літургічны посуд, які паходзіць з Раждзественскага дзівочага манастыра ў Бароўску, вядомага па звестках з Дазорнай кнігі 1621 года, Пісцовай кнігі 1625 года і Пісцовай кнігі 1685 года. Характэрна, што драўляная царква Раждства Хрыстова, якая існавала пры манастыры, вызначаецца як "строеные приходных людей", гэта значыць перасяленцаў, відаць, з беларускіх зямель. Сярод яе посуду значацца пад 1685 годам "потир и дискос и лжица серебряные да двои сосуды оловяны". Несумненна, гаворка тут ідзе аб прадметах, якія захаваліся ў нашым музеі. Пацір мае невялікія памеры: вышыня яго ўсяго 23,4 сантыметра, а дыяметр яго чашы 9 сантыметраў. Дыяметр талеркі дыскаса 12,5 сантыметра. У паціра характэрная чаша, аснова якой пакрыта чаканым "кажухом", "яблык" грушападобнай формы, а паддон мае шырокую шасцігранную форму. На паверхні чашы тонкай графічнай лініяй нанесена дзіўная кампазіцыя. На дыскасе выгравіравана Пакланенне Агнцу. Гэтыя выявы зроблены яўна па рускіх узорах, у той час як сам тып выра-

баў — еўрапейскі, які пашыраўся на Усход праз Беларусь. Ён адрозніваецца ад тыпу, які пераважаў тады ў ювелірным мастацтве Украіны.

На карысць беларускага паходжання майстра сведчаць літургічныя надпісы на паціры і дыскасе, а яшчэ больш выразна — "укладны" надпіс наступнага зместу: "Сеи пацір дала в церков Рожства Хва в девіч манастырь в Боровск княгиня Анна Кірыловна по родителем своим по князе Даниле Мишивскомь".

Прозвішча асобы, якую павінны былі памінаць, у надпісе назва-

на са скажэннем. На самой справе тут маецца на ўвазе князь Данила Яфімавіч Мышэцкі, трагічная смерць якога наступіла ў 1661 годзе на беларуска-літоўскіх землях. Продкі яго правілі ў ваколіцах Бароўска. Сам Данила Яфімавіч займаўся дыпламатычнай работай у Даніі. Стаўшы стольнікам, у 1659

годзе быў прызначаны ваяводам у занятую рускімі войскамі Вільню. Калі горад аказаўся ў аблозе, Мышэцкі хацеў узарваць сябе разам з салдатамі, але быў схоплены апошнімі і выданы польскаму каралю Яну Казіміру. Перад смерцю напісаў завяшчальны сьпіс Івану Давілавічу і жонцы Ганне Кірылаўне. Каралеўскі прысуд быў выкананы княжэцкім кухарам. Цела Давілы Мышэцкага пахавалі ў вільenskім Духавым манастыры. Потым сярод гараджан сталі хадзіць легенды, што абезгалоўлены князь прахаджаецца каля сваёй магілы.

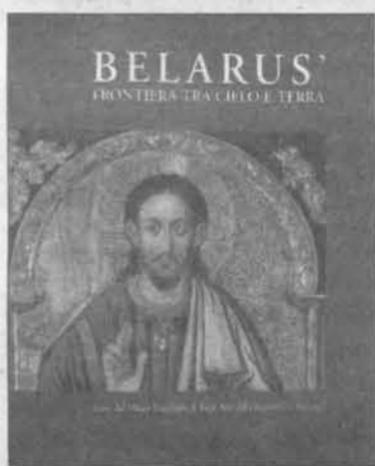
Пацір і дыскас, якія захаваліся ў Бароўску, выраблены ў 1660-я гады, хутчэй за ўсё, у Маскве, але беларускім ювелірам, які працаваў у звычайнай для яго традыцыі. Гэта выявілася і ў напісанні працываанага тэксту. Сёння гэтыя вырабы знаходзяцца ў Калуге, у абласным мастацкім музеі, разам з іншымі творами, гістарычна звязанымі з нашым рэгіёнам. Як вядома, некаторыя з'явы гэтага рэгіёна фарміраваліся на расійска-беларускім культурным памежжы, і маюць значэнне для спадчыны абодвух суседніх народаў.

Васіль ПУЦКО,
намеснік дырэктара Калужскага абласнога музея, сябар Саюза мастакоў Расіі.

У той жа час сустракаюцца прадметы царкоўнага посуду з серабра, якія маюць прыкметы беларускага паходжання іх стваральнікаў: тыпалагічныя і стылістычныя асаблівасці выяў, а таксама моўныя адметнасці надпісаў, нанесеных на паверхню металу. Так у свой час быў акрэслены сярэбраны крыж-машчавік канца XVII стагоддзя з доўгім пералікам рэліквій, які цяпер захоўваецца ў Калуге. Там жа аказаўся сярэбраны цыборый другой чвэрці XVII стагоддзя, падараваны ("укладзены") купцом Міронам Івановым у Пафнуцьёў-Бароўскі манастыр. Да сённяшняга дня спецыялі-

Адрэстаўраваныя іконы экспанаваліся ў Італіі

"Беларусь: Грань паміж небам і зямлёй. Іконы Нацыянальнага мастацкага музея Рэспублікі Беларусь". Пад такой назвай у Трыесте на італьянскай, рускай і англійскай мовах у выдавецтве "Тэра Ферма" выйшаў каталог выставы, якая доўжылася з кастрычніка 2004 года да студзеня 2005 года. Куратары выставы — Санія Гукава і Джузэпе Барб'еры. Яна ажыццяўлялася як частка праекта "Расія — Беларусь", каардынатарам якога з'яўляецца Аляксей Андрэў (Масква).

Каталог арыгінальна звярстаны і цудоўна выданы. Адкрываецца ён невялікімі ўступнымі артыкуламі мэра горада Трыеста Раберта Дыпіяца і прэзідэнта аднаго з мясцовых банкаў Карада Дэлбена.

У прэзентацыйным артыкуле Джузэпе Барб'еры піша, што сярод многіх ініцыятыў, падтрыманых у апошні час рухам падрыхтоўкі да Трыестскай выставы 2008 года, трэба адзначыць "гэту важнейшую выставу ікон з Нацыянальнага мастацкага музея Рэспублікі Беларусь (...). Старажытная Беларусь — звяно, якое лепш паміж сабой Украіну і Расію, месца сустрэчы і ўзаемадзеяння, асабліва ў эпоху барока, паміж еўрапейскім мастацтвам новага часу і старажытнай візантыйскай традыцыяй. Гэта выяўляецца і падкрэсліваецца ў бяспрэчнай культурнай спадчыне, у якой адлюстроўваецца нацыянальная самасвядомасць народа, у істотнай дынаміцы руху культуры: у беларускіх іконах ад-

чуваецца італьянскі ўплыў, які меў месца на гэтых землях з XVI стагоддзя". Гэты сінтэз, адзначае аўтар, у наступных стагоддзі аказаў "ўплыў і на развіццё ікананісу на рускіх землях". Экспазіцыя выяўляе сувязь "асноўных гарадскіх цэнтраў Беларусі з Эфесам, Візантыяй, Міланам, Будапештам, Кракавам, Масквой і нават самім Трыестам". Д.Барб'еры згадвае, што "адным з самых каштоўных твораў горада з'яўляецца трышціх Сантэ Кіярэ XIV стагоддзя з музея Сарторыё, які можа быць супастаўлены з іконамі, упершыню прадстаўленымі ў Італіі на дадзенай выставе".

Вялікі ўступны артыкул Саніі Гукавай "Беларуская ікона: заходняя культура ва ўсходняй традыцыі" вытрыманы ў жанры літаратурнага эсэ. У ім акцэнтаваны ўвага на ўплывах італьянскага мастацтва і культурных сувязях. Асобна разглядаюцца разьба па дрэве і народны ікананіс.

Далей ідзе каталог 20 ікон, сістэматызаваных па іканграфіі

(багародзічны і хрысталагічны цыклы, выявы архангела Міхаіла і апосталаў) і храналогіі. Выявы суправаджаюцца даведкамі.

Аўтарамі каталога, безумоўна, праведзена вялікая работа па асваенні невядомага і нявучанага ў Еўропе беларускага матэрыялу. Таму ўспрымаеш як непазбежнасць недакладнасці ў апісаннях ікон, памылкі ў датах, тапаграфіі помнікаў. Не адлюстравана ў выданні велізарная работа рэстаўратараў, якія ў 1960-2000 гадах выратавалі гэтыя іконы, што дазволіла заняцца іх вывучэннем, а затым і экспанаваннем за рубяжом.

І тут трэба сказаць пра найбольш істотную "лыжку дзёгцю", якая аказалася ў трыестскай "бочцы мёду". Італьянцы, дальбог, у гэтым не вінаваты. А вось хто вінаваты, мы не ведаем. Справа ў тым, што ўвесь матэрыял, падрыхтаваны ў Нацыянальным мастацкім музеі Беларусі як мой аўтарскі праект "Беларускае барока. Ікананіс", у Італіі быў выкарыстаны, прытым часткова (некаторыя палажэнні ўступнага артыкула, атрыбуцыя ікон), пад іншай назвай і як твор іншага аўтара. Трансфармацыя адбылася дзесяці па дарозе і без нашага ведама, што парушае аўтарскія правы.

Няўжо мы і тут не можам абмысціцца без "пасрэднікаў", не ў стане наладжваць непасрэдных культурных кантактаў з іншымі краінамі?!

Надзея ВЫСОЦКАЯ,
доктар мастацтвазнаўства, прафесар,
лаўрэат Дзяржаўнай прэміі Беларусі.

Кнігі, якія нам даслалі

Па патрабаванні чытачоў узнавілі бібліяграфічную рубрыку.

Беларусы ў бітве за Монтэ-Касіна: Артыкулы, дакументы. Мн., 2004.

У кнігу, складзеную гісторыкам Юрыем Грыбоўскім, увайшла яго даследаванне, дакументальная аповесць Пятра Сыча "Сны і снылы", успаміны Якуба Конана (Бярэзінскае) і іншае.

Беларусь і Польшча—Polska і Białorus: Spotkania. Warszawa, 2003.

Зборнік, падрыхтаваны Польскім інстытутам міжнародных спраў і Цэнтрам міжнародных даследаванняў БДУ, уключае працы навукоўцаў абедзвюх краін.

Вабішчэвіч А.М. Асвета ў Заходняй Беларусі (1921-1939 гг.). Брэст, 2004.

На аснове архіўных і друкаваных крыніц старшыня брэсцкай суполкі беларусістаў аналізуе па перыядах стан адукацыі беларусаў на тэрыторыі П Рэчы Паспалітай.

Казлоў Л.Р. Беларусь у працах польскіх картографуў (XVI-XIX стст.). Мн., 2004.

Кніга выдана ў серыі "Беларусь на старажытных картах". Яе ўпрыгожваюць пмятлікія рэпрадукцыі.

Touszik Iryna = Тоўсіцкі Ірына. Anna Krasnapjorka: Ein Leben in Dichste der Aussohnung— Ганна Краснапёрка: Жыццё ў імя прымірання. Berlin, 2003.

Аўтар — беларуская журналістка, дацэнт БДУ — расказвае пра жыццё і творчасць былога вязня мінскага гета і партызанкі, пісьменніцы Г.Краснапёркі. Кніга падрыхтавана "Робчай групай Беларуска-нямецкіх сустрэч".

Працяг тэмы

Выходзіць,

былі два паясы?!

Чытачы, мабыць, памятаюць грунтоўны артыкул вядомага спецыяліста па нумізматыцы прафесара Валянціна Рабцэвіча "Сведчанні мінулага павінны знаходзіцца ў дзяржаўным сховішчы", змешчаны ў "Голасе Радзімы" 22 красавіка 2004 года. Гаворка там ішла пра каштоўны пояс, выраблены крымскімі татарамі, відаць, падараваны імі князю Вітаўту і знойдзены ў час земляных работ каля вёскі Літва Маладзечанскага раёна. Цяпер каштоўнасць павінна была б захоўвацца ў дзяржаўным музеі, але знаходзіцца ў прыватным уладанні аднаго прадпрыемальніка, які спасылаецца на тое, што яшчэ канчаткова не даказана, адкуль пояс (дакладней, яго элементы) узяўся ў Беларусі — быў выкапаны з яе нетраў ці завезены гандлярамі-калекцыянерамі.

І калі ў рэдакцыю зайшоў жыхар Маладзечна Сяргей Цімошка і выказаў жаданне напісаць што-небудзь для газеты, яму было прапанавана заглянуць пры аказіі ў вёску Літва (там, аказваецца, жывуць яго сваякі) і зірнуць на падзеі ва чымся мясцовых жыхароў. Вучоны прыязджаюць і ад'язджаюць, а вяскоўцы застаюцца. І маюць свой погляд на ўсё, што адбываецца.

Праз нейкі час мы атрымалі з Маладзечна наступны допіс.

Да гісторыі з "загадкавым паясам" часоў Вітаўта

Гэтыя радкі пішучца ў працяг дыскусіі пра месца, дзе быў знойдзены гістарычны скарб XV стагоддзя.

Адзін з дасведчаных жыхароў ваколіц вёскі Літва Маладзечанскага раёна пацвердзіў мне ў прыватнай размове, што знаходкі сапраўды былі зроблены каля згаданага населенага пункта ў час земляных работ. Але, па яго інфармацыі, былі знойдзены два паясы. "Уладальнік" аднаго з іх на другі ж дзень звольніўся з работы і знік. "Засвяціўся" той, які некалькі дзён спрабаваў збыць "сваю долю" ў наваколнай мясцовасці. І развітаўся са знаходкай, калі пабачыў каля сябе сур'ёзныя аргументы "сур'ёзных людзей". Далей — няпэўнасць...

Такім чынам, загадка, звязаная са знаходкай выдатнага помніка мінуўшчыны, аказваюцца жывучымі.

Невялікая рэмарка прафесара В.Рабцэвічу. Ён слухна паправіў карэспандэнта газеты "Советская Белоруссия" (2004. 02. 03) наконт таго, дзе знаходзіцца вёска Літва, але сам памыліўся з бакамі свету. Літва не можа знаходзіцца на ўсход ад Палачан, бо размешчана за Палачанамі, у бок Ліды, а гэта больш на захад.

Сяргей ЦІМОШКА (Маладзечна).

Р.С. Атрымаўшы ліст, мы на ўсякі выпадак пазванілі прафесару Рабцэвічу і спыталі ў яго, ці дапускае ён думку, што паясоў магло быць два. Ён адказаў: — Я ў гэтым упэўнены! Бачыў нядаўна здымак другога ў Эрмітажы. Даставіў фатаграфію "ганец" з Захаду, які дамаўляўся аб продажы...

— Працяг дэтэктыўнай гісторыі для нас падрыхтуеце?

— Абавязкова.

“Голас Радзімы” ў лёсах людзей

Паміж гэтымі двума дакументамі існуюць вонкавыя і глыбінныя сувязі. Вонкавыя выяўляюцца ў тым, што ліст з рэдакцыі газеты “Голас Радзімы” і выразка з аргенцінскай газеты “Родной голас” датаваны адным і тым жа 1964 годам, што захоўваюцца яны побач у невялікім архіве (дакладней, у яго частцы) Антона Ігнатавіча Коршуна. Архіў пасля яго смерці застаўся на Брэстчыне і нядаўна адным з нас, Ігарам Сяргеевым, быў перададзены ў рэдакцыю газеты “Голас Радзімы”, а потым знойдзе сваё месца (ужо існуе папярэдняя дамоўленасць) у Беларускай дзяржаўнай архіве-музеі літаратуры і мастацтва.

Эх! Как тяжело на сердце бывает... Как вспомню отца и жену дороую. Порою слеза глаза заливает, Как вспомню про жизнь молодую.

Адначасова паміж лістом і нататкай існуюць, як нам здаецца, больш глыбокія, прычына-на-выніковыя сувязі. Нездарма абодва дакументы ўладальнік архіва паклаў побач. Ліст з рэдакцыі “Голасу Радзімы” — адзінае, што, калі меркаваць па архіву, атрымаў Антон Коршун з Беларусі ў тым, рашаючым для яго 1964 годзе (дэ-факта дакументацыя афармлялася праз Маскву). Гэта, відавочна, і стала для яго той апошняй кропляй, якая перапоўніла чашу жалання вярнуцца на сваё Палессе, у вёску Смаленікі цяперашняга Ляхавіцкага раёна Брэсцкай вобласці, да сваёй сям’і.

Аднак пра ўсё па парадку. Спачатку — пра ліст. Адпраўлены ён быў загадчыкам аддзела пісем рэдакцыі газеты “Голас Радзімы” (месцілася яна тады, калі меркаваць па бланку, у Доме друку па Ленінскім праспекце, 77) Геннадзем Бялькевічам у Буэнас-Айрэс, на вуліцы Марэлэс, 1615, 10 красавіка 1964 года. Рэдакцыя падзякавала Антону Ігнатавічу за яго “грунтоўны і змястоўны ліст”, “гарачае пачуццё любові і Радзімы і нашага народа, выказанае ў ім”. А далей у лісце гаворыцца: “Нам вельмі прыемна, што вы выказалі свае заўвагі і сваю думку пра выдданую нам брашуру “Блакітная раніца”. Дзякуем і спадзяемся, што і ў далейшым вы будзеце актыўным чытачом нашых выданняў. Пішыце нам, Антон Ігнатавіч, пра сваё жыццё, пра лёс, што закінуў вас у далёкую Аргенціну, дзяліцеся з намі сваімі меркаваннямі па тых або іншых праблемах, задавайце пытанні, выказвайце просьбы. Вельмі добра, што вы падтрымліваеце сувязі з нашымі суайчыннікамі і кансультуеце іх па розных пытаннях”. Урэшце, у лісце выказаецца просьба паведаміць, як даходзіць да Аргенціны “Голас Радзімы”.

Мяркуючы па надпісах, зробленых рукой Антона Ігнатавіча (у яго быў размашаны, выразны почырк), дайшоў ліст у Буэнас-Айрэс вельмі хутка — нават па сучасных мерках. Адрасат атрымаў яго ўжо праз тыдзень, 17 красавіка, а 24 красавіка даў адказ (добра было б знайсці яго ў архіве).

Пачаліся дні і месяцы чакання савецкай візы (пра дазвол на ўезд была паддана заява ў Вярхоўны Савет СССР), білета, які мелася аплаціць савецкае пасольства ў Аргенціне. Туга па родных мясцінах, па сям’і ўсё ўзрастала, усё часцей выяўлялася ў вершаваных радках. І гэтыя радкі — лепшае ў даволі вялікай паэтычнай спадчыне Антона Коршуна, бо хаця ў іх малавата майстэрства, але адчуваецца моцнае пачуццё:

А праз паўгода пасля атрымання ліста з “Голасу Радзімы”, 15 кастрычніка, газета “Родной голас” змясціла нататку блізкага сябра А.Коршуна Уладзіслава Гайлевіча пад назвай “Многіх гадоў шчаслівага жыцця на Радзіме жадаем табе, дарагі сябар!” Тэкст яе як гістарычны дакумент прыводзім цалкам.

“У суботу, 26 верасня, на аргенцінскім пароходзе “Сальта” выехаў на Радзіму савецкі грамадзянін Коршун Антон Ігнатавіч.

Як і мноства сялян Заходняй Беларусі і Украіны, Антон Ігнатавіч Коршун прыбыў у Аргенціну ў 1930 годзе, каб пазбавіцца бядоў і прыгнёту, якія ціснулі тады ў старой панскай Польшчы. У роднай вёсцы Смаленікі Брэсцкай вобласці ён пакінуў жонку і дваіх дзяцей з намерам вярнуцца да іх “за пару гадоў”. Радаснай будзе сустрэча яго са сваёй сям’ёй і Радзімай пасля трыццаці чатырох гадоў разлукай.

Антон Ігнатавіч Коршуна добра ведалі і паважалі за яго грамадскую дзейнасць многія суайчыннікі, якія пражываюць у Буэнас-Айрэсе. Ён сумленна і адказна працаваў на ніве культуры на карысць грамадскасці.

У 1940-43-х гадах ён быў адміністратарам рускамоўнага штодзённіка “Эхо”. Актыўна працаваў над выданнем Беларускай штогодных календароў. Заўсёды Антон Коршун быў сумленным патрыётам сваёй Радзімы, перадавым культурным чалавекам. Ён з’яўляўся таксама паслядоўным чытачом рускамоўнай газеты “Родной голас”.

Запаветная мара яго вярнуцца на Радзіму збылася. З сэрцам, перапоўненым радасцю, ступіў А.Коршун на родную зямлю, пакінуўшы ззаду доўгія гады адзінокага жыцця ў аддаленасці ад любімай сям’і. На параход Антона Ігнатавіча праводзіла шмат сяброў і знаёмых, якія жадалі яму аб’яднання з жонкай, сынам і дачкой і доўгіх гадоў шчаслівага жыцця на Радзіме”.

У нататцы чамусьці не сказана, што перад адплыццём Антона Коршуна сябры наладзілі для яго развітальны вечар у клубе “Пушкін”. Генеральны сакратар Федэрацыі беларускіх культурных таварыстваў і арганізацый у Аргенціне Уладзіслаў Гайлевіч уручыў яму памятную граматы з подпісамі прысутных. Канцэрт пачаўся з выступлення “паважанай і любімай” спявачкі Сусаны Маркушэў-

Антон Коршун, рээмігрант з Аргенціны

скай-Дабнюк. На вечары гучалі беларускія і ўкраінскія песні, выступалі самадзейныя артысты з клубаў “Пушкін”, “Бялінскі”, “Астроўскі”, “Маякоўскі”, “Горкі”, “Дніпро”, а таксама літоўцы і армяне. Усе яны выказвалі рээмігранту добрыя пажаданні.

Хто ж такі Антон Ігнатавіч Коршун, як складваўся яго лёс? Адказы на гэтыя пытанні мы часткова знаходзім у яго анкетце і аўтабіяграфіях на рускай і польскай мовах, якія захоўваюцца ў архіве. Чаму не на беларускай мове? Гэта зразумела: Антон Ігнатавіч вучыўся толькі ў рускай і польскай школах. А па-беларуску, па-іспанску і па-англійску ён, як відавочна з некаторых матэрыялаў архіва, толькі гаварыў.

Антон Коршун нарадзіўся 7 чэрвеня 1893 года ў вёсцы Смаленікі тагачаснага Слуцкага павета Мінскай губерні ў сялянскай сям’і. Лічыў сябе беларусам, па прафесіі — сталяром. Пры парскай уладзе закончыў народнае вучылішча. У Першую сусветную вайну быў разам з сям’ёй у бежанстве. У 1917 годзе нейкі час служыў у Чырвонай Арміі. Потым вярнуўся ў родную вёску, якая тады знаходзілася пад уладай Польшчы, пабудоваў на папярэшчы новы дом. У 1922 годзе ажаніўся з Каралінай Калясінскай. У 1930 годзе выехаў на заробкі ў Аргенціну, дзе аж да выхаду на пенсію (1955) працаваў цесляром і сталяром. Адначасова займаўся грамадскай работай: выступіў сузаснавальнікам беларускага таварыства “Луцкевіч”, названага так у гонар вядомага віленскага беларускага грамадскага дзеяча і вучонага Івана Луцкевіча, нейкі час быў старшынёй гэтага таварыства. У 1942 годзе стаў “дырэктарам” антыфашысцкай газеты “Эхо”, за што потым адсядзеў тры месяцы ў турме. У час Вялікай Айчыннай вайны з’яўляўся сябрам Камітэта дапамогі сіротам у СССР, працягваў гуманітарную дзейнасць і пасля вайны.

У архіве Антона Коршуна, бадай, найбольшую гістарычную каштоўнасць уяўляе “Кніга пратаколаў падкамітэта № 1 пры Беларускай цэнтры дапамогі Радзіме”. У ёй 78 пранумэраваных старонак. Старшыні падкамітэта і сходаў мяняліся, а “неадменным сакратаром”, як казалі б у старыя часы, заставаўся Антон Коршун. Усе падрабязныя пратаколы пасяджэнняў пісаны яго выразным почыркам. Падкамітэт меў сваю пачатку з надпісам “Centro Blanco-roso de ayuda a la Patria. Auxi liar de la Cruz roja Argentina. Sucursal № 1” — адбітак яе можна ўбачыць на першай старонцы “Кнігі”.

На першым пасяджэнні, датаваным 5 красавіка 1946 года і праведзеным на вуліцы Галіцыя, 1641, прысутнічалі старшыня цэнтры Пётр Мурын, сакратар Антон Коршун, казначэй Піліп Левасюк, “члены субкамітэта” Андрэй Хвесік, Цярэнцій Бялкоўскі і Мікалай Хведарчук, “ад БЦПР” (відавочна, ад Беларускага цэнтры дапамогі Радзіме) — Кацярына Салівончык і Пётр Трушын, “ад моладзі з Бела-

рускай бібліятэкі імя Луцкевіча” — Іван Падоба і Андрэй Марзан. Прысутныя размеркавалі абавязкі і рашылі пачаць работу са збору вопраткі для беларускіх сірот і дэманстрацыі савецкіх кінафільмаў (найперш называўся “Чапаеў”), даход ад якой павінен быў пайсці на дапамогу ахвярам вайны. Потым было вырашана занесці ў кнігу прозвішчы ўсіх ахвяравальнікаў, а саму кнігу аддаць потым у які-небудзь з мінскіх архіваў.

Падкамітэт, калі меркаваць па пратаколах, пашыраў сферу сваёй дзейнасці. Пасылаў у Беларусь панашанае адзенне палічымі немэтазгодным, і з дазволу гаспадароў фабрык жанчыны-эмігранткі па-

па культуры. Пасля вайны ўваходзіў у рэдкалегію газеты “Маршін Каранада”. Пачаў рабіць накіды гісторыі беларускіх таварыстваў у Аргенціне — ад іх заснавання да закрыцця. Змагаўся за адкрыццё клуба “Пушкін”.

У сваіх лістах У.Гайлевіч паведамляў А.Коршуну, што таксама напружана працуе над гісторыяй Беларускага культурна-асветніцкага таварыства, пачынаючы ўспаміны з 1926 года, скардзіўся, што дрэнна валодаючы рускай мовай (як “самавучка”), можа падрыхтаваць толькі “сырэц”. Потым, з усяго відавочна, рукапіс быў перададзены ў Маскву і там выдданы асобнай кніжкай. Памятаецца, адзін яе экзэмпляр захоўваўся ў

чалі шчыць вопратку для сірот самі. Дзеля пашырэння такой ідэі быў праведзены спецыяльны “дыкурс з жанчынамі на балі ў таварыстве Луцкевіча”. У выніку падрыхтавалі для адпраўкі ў Беларусь 25 скрынь з адзеннем для дзіцячых дамоў.

Мае сваю каштоўнасць і асабістая перапіска Антона Коршуна. Прыбыўшы на радзіму, ён пачаў турбавацца пра лёс свайго спіллага багажу (127 кілаграмаў), адпраўленага асобна з Італіі, куды ён прыбыў у Неапаль на пароходзе праз Аўстрыю, Чэхаславакію і Польшчу ў Брэст. Асабліва яго хваляваў “шарсцяны матрац, у які былі загорнуты дзве карціны майго дома” (адразу ўзняўся пытанні: якога дома — смаленіцкага ці ў Буэнас-Айрэсе, а таксама дзе гэтыя карціны знаходзіцца цяпер).

У архіве ёсць лісты суайчыннікаў Антона Коршуна, адпраўленыя яму з Аргенціны на Брэстчыну ў 1960-1980 гады. Асабліва часта паведамляў яму навіны былы аднавясковец Альбін Бубен (лісты яго напісаны па-руску, але лацініцай). Радзей — названы ўжо Уладзіслаў Гайлевіч. Перапіска і матэрыялы архіва ў цэлым дазваляюць узяць асобныя старонкі гісторыі беларускай дыяспары ў Аргенціне. Аказваецца, першай арганізацыяй “людзей нашых старонак”, у якой актыўна праявіў сябе А.Коршун, стаў суопольны “Саюз украінскіх-беларускіх рабочых арганізацый” (СУБРА). У снежні 1934 года было заснавана Беларускае культурна-асветніцкае таварыства, потым — “Культура”, а 28 студзеня 1937 года — “Беларуская бібліятэка “Луцкевіч”. Урэшце, 21 мая 1939 года па ініцыятыве У.Гайлевіча ўзнікла іх аб’яднанне — Беларускае федэрацыя. А.Коршун працаваў у ёй у камісіі

бібліятэцы Нацыянальнага навукова-асветніцкага цэнтры імя Ф. Скарыны.

На жаль, мы мала ведаем, як складалася жыццё Аляксандра Коршуна пасля яго вяртання ў Смаленікі. Вядома толькі, што ён неўзабаве пахаваў сваю жонку, дачакаўся ўнукаў. Атрымаўшы ў Аргенціне пенсію. Заставаўся “перакананым марксістам”, у лістах і нататках кляміў капіталістаў, якіх параўноўваў з каларадскімі жукамі. Па ўсяму відавочна, быў задаволены сваім рашэннем, прынятым у 1964 годзе не без уплыву “Голасу Радзімы”, які ён рэгулярна і ўважліва чытаў. Памёр у 1988 годзе.

Шкада, што да нас дайшла толькі частка архіва А.Коршуна. У ёй няма спіса аўтарскага актыву аргенцінскай газеты “Эхо”. Ляхавіцкі краязнавец Міхась Турыйскі бачыў гэты спіс і пісаў пра яго (“Кантакты і дыялогі”, 1999. № 2-3), што ў ім “больш за сотню тыпова беларускіх прозвішчаў”. Цяпер няма (або амаль няма) дзённікавых запісаў А.Коршуна аргенцінскага перыяду (яны заканчваліся фразай “Я на радзіме. У дом на хутары ўвайшоў 24 кастрычніка 1964 года ў чатыры гадзіны пасля абеду”). І, што ўжо зразумела, няма пазнейшых, беларускіх дзённікаў, якія (паволле слоў таго ж М.Турыйскага) “былі знішчаны” сынам А.Коршуна Вінекам пасля смерці бацькі. Відавочна, гэта быў цікавы дакумент эпохі.

Будзем спадзявацца, што знойдзецца і другая частка архіва А.Коршуна, магчыма, найбольш цікавая.

**Адам МАЛЬДЗІС,
Ігар СЯРГЕЕЎ.**

НА ЗДЫМКАХ: Антон Коршун (1934); члены рэдакцыі газеты “Эхо” (1942), мяркуючы па надпісу на фатаграфіі, чацвёрты злева — У.Гайлевіч, пяты — А.Коршун.

Ерэван. Арменія

Паклікала за сабою каханне...

Жанна НІКІТЧУК, ураджэнка горада Магілёва, зараз жыве і працуе ў Ерэване, з'яўляецца актывістам беларускай абшчыны "Беларусь" у сталіцы Арменіі. (Абшчына створана ў 1998 годзе. Нязменны яе старшыня — Валянціна Варэжан). З пытання, як працуе ў Арменіі беларуская суполка, і пачалася наша размова.

— У нашай абшчыне ў асноўным жанчыны. Большасць з нас апынулася ў Арменіі ў якасці жонак армян. Адзіны беларус-мужчына — фізік, прыехаў у Ерэван па рабоце яшчэ ў савецкі час. Горад яму так спадабаўся, што застаўся тут назаўсёды.

Зараз пры абшчыне працуе нядзельная школа, дзе нашы дзеці вучаць беларускую мову. Хацелася б, каб вывучалі і гісторыю Беларусі, яе культуру. Але, пакуль для гэтага няма ўмоў. Офіса ў арганізацыі яшчэ няма, нядзельная школа працуе на базе школы імя Пушкіна. Беларускае пасольства ў Ерэване дапамагае плаціць арэнду. Тут у гэтай школе збіраемся і мы. Вырашаем свае праблемы, праводзім пасяджэнні Савета абшчыны.

На тэрыторыі Арменіі афіцыйна зарэгістравана 11 нацыянальных меншасцей: беларусы, рускія, палякі, немцы, курды, ізіды, асірыйцы, хўрэі... Створаны Саюз нацыянальнасцей. Кожная абшчына мае свайго прадстаўніка ў гэтай арганізацыі...

Саюз нацыянальнасцей арганізоўвае для нашых дзяцей бясплатныя пудзёўкі ў аздараўленчыя лагеры на тэрыторыі Арменіі. Пасол Беларусі ў Арменіі абяцала, што, магчыма, нашых дзяцей запрасяць на адпачынак на радзіму бацькоў, у Беларусь. Добра было б, каб яны ўбачылі прыгажосць нашай роднай зямлі...

— Якія адносіны складваюцца ў беларускай дыяспары з армянскімі ўладамі?

— Да прадстаўнікоў іншых нацыянальнасцей армяне і армянскія ўлады адносяцца вельмі добра. Калі, напрыклад, беларуская абшчына ладзіць нейкае мерапрыемства ці канцэрт, армянскія СМІ ахвотна іх асвятляюць.

Паказвалі, напрыклад, па тэлебачанні нашых дзетак. Саюз нацыянальных меншасцей арганізаваў выставу малюнкаў дзяцей, якія былі прысвечаны вызваленню Беларусі ад фашысцкіх захопнікаў. У ёй акрамя дзяцей беларусаў прымалі ўдзел таксама дзеці армян, курдаў, палякаў і немцаў. На адкрыцці прысутнічала Пасол Беларусі ў Арменіі. Цудоўная атрымалася выстава. Дапамагілі яе правесці армянскія мастакі.

Увогуле армяне адносяцца да Беларусі цудоўна. Ёсць сем'і, у якіх мужчыны служылі ў свой час у Беларусі. І хлопцы, і іх бацькі кажуць, што больш добрага народа на зямлі няма. Вы не ўяўляеце сабе, як прыемна гэта чуць...

— Якім чынам вы, жыхарка горада Магілёва, выпускніца Беларускага інстытута культуры апынуліся ў далёкай ад нас Арменіі?

— У 1986 годзе пасля інстытута паехала па размеркаванні ў свой родны Магілёў. Праз нейкі час мяне, маладога спецыяліста, накіравалі ва Усесаюзна інстытут павышэння кваліфікацыі работнікаў культуры. Там я і сустрэлася са сваім будучым мужам. Мы пажаніліся. Два гады жылі ў Беларусі. Старэйшы сын нарадзіўся ў Магілёве. А потым муж утаварыў мяне пераехаць у Арменію. З таго часу я там. Прайшлі гады, я вывучыла армянскую мову. Зараз чытаю, пішу і размаўляю па-армянску. Вядома, на вуліцы, на працы, з сяброўкамі-армянкамі. Але толькі не дома...

— Малодшы сын нарадзіўся ўжо ў Арменіі?

— Так. Старэйшы сын пайшоў у армянскую школу, таму што пасля распаду Савецкага Саюза былі закрыты рускія школы. Малодшы

ж сын, калі пачалі зноў адкрываць рускія класы, пачаў вучыцца ў такім класе. І, калі малодшаму дапамагала з вучобай, стала з ім вучыць армянскую мову.

— Вы працуеце ці займаецеся хатняй гаспадаркай?

— Да пэўнага часу я была хатняй гаспадыняй. А потым мне "дазволілі" выйсці на працу. Мужам армянам спакайней, калі жонкі дома: гатуюць ежу, прыбіраюць, сочаць за дзецьмі.

Але гэта не азначае, што ўсе жанчыны ў Арменіі не працуюць. У дзіцячым магазіне французскага адзення для дзяцей "Наталі", дзе працую ўжо сем гадоў, усё мае начальства — жанчыны.

Сябра нашай абшчыны Наташа Абгаран скончыла Маскоўскі ўніверсітэт імя Ламаносава. Выкладае ў Ерэванскім інстытуце замежных моў імя Брусав. Многія грэкі з грэчаскай абшчыны вывучылі сваю родную мову дзякуючы менавіта Наташы. Яна — беларуска вучыла іх грэчаскай мове...

— Значыць і ў Арменіі нашы суайчынніцы атрымліваюць прызнанне?

— Так, калі адкінуць залішняю сціпласць, то беларусаў шануюць. Мяне, дарэчы, прынялі ў сям'і мужа. Далёкая радня шкадавала: ну чаму наша нявестка не армянка? Прайшлі гады. Цяпер яны кажуць: "Божухна, мы не ўяўляем, каб замест цябе быў нехта іншы". Гэта значыць, што і далёкая радня мяне прыняла. Практычна ўсе мае сяброўкі — армянкі. Я магу на іх разлічваць, калі нешта не так...

— Кім лічаць сябе вашы хлопчыкі?

— Старэйшы сын, яму 16 гадоў, называе сябе армянінам. А вось малодшы, яму 14, дадае ў адказ на такое пытанне: я напалову

беларус. Знешне яны на армян непадобныя. Усё-такі славянскае перамагло.

— Як часта даводзіцца бываць на Радзіме?

— Да таго часу, як я трапіла ў беларускую абшчыну ў 2000 годзе, я недзе 5 гадоў не была дома. Білеты дарагія, а сабраць на дарогу, калі ў цябе двое дзяцей, вельмі складана.

У 2004 годзе папанцавала пабываць у Беларусі двойчы: летам прыезджала ў Магілёў, каб наведаць маці, а потым мяне запрасілі на семінар для кіраўнікоў мастацкай самадзейнасці беларускіх дыяспар, які ладзіла таварыства "Радзіма" разам з Камітэтам па справах рэлігіі і нацыянальнасцей пры Савеце Міністраў Рэспублікі Беларусь. Атрымала шмат карыснай інфармацыі, матэрыялаў — толькі працуй! Калі яшчэ накіруюць на такую вучобу — птушкай палячу...

— У вас цудоўны голас, я чула, як вы падпявалі падчас майстар-класа вядомай беларускай спявачцы...

— То была цудоўная песня пра зязюлю. Гэта пра мяне. Ёсць у ёй такія словы, дзе дачка просіць маці: мама, выдай мяне замуж за таго, каго я люблю. Маці пагадзілася, але кажа: ты толькі ў госці да мяне не прыязджай. І вось дачка год у госці не едзе, другі... На трэці не вытрымлівае, прыязджае. І ператвараецца ў шэрую зязюлю. Прылятае да маці на родны двор. Глядзіць на ўсё роднае: на вёску, на родную траўку ў садочку і пачынае раскаваць маці, як ёй цяжка на чужыне жывецца... Я не вытрымала тады, заплакала. Папрасіла словы песні, каб перапісаць, дома спяваю і... плачу.

— Розная прырода Беларусі і Арменіі?..

ЗША. Чыкага

Ахоўніцы

спадчыннай памяці

Старод тых, хто актыўна працягвае сябе ў беларускай дыяспары ЗША, жанчыны асабліва прыкметныя і кранальныя. Яны надаюць беларускаму жыццю шматграннасць, вода, спадчыннай духоўнасці, спагадлівасці, добрыні.

Для многіх чытачоў "Голасу Радзімы" такімі прывабнымі асаблівасцямі вызначаецца Вера Рамук. Яе допісы — нярэдкасць на старонках газеты. Менавіта яны звязваюць мінулае і будучае, раскаваюць аб тым, як працягваюцца беларускія традыцыі ў Амерыцы. Майстры, руплівыя гаспадыні пакінулі шмат традыцыйных беларускіх вырабаў, зробленых на амерыканскай зямлі. Ці патрэбны яны іх нашчадкам, ці захаваліся? На жаль, няма пакуль у ЗША такога месца, дзе б былі сабраны рэчы, што сведчаць аб талентах беларускіх майстрых у эміграцыі. Са скрухай пісала нам пра гэта Вера Рамук і, аказаўшы давер, даслала ў рэдакцыю скрыню з аздабамі, якія ўпрыгожвалі знакамітую "Беларускую елку". Клапоціць гэта з'ява і Ніну Петухову, якая ўжо некалькі гадоў жыве ў ЗША, апошні час у Чыкага. Са шкадаваннем і болей сведчыла яна ў час свайго прыезду ў Мінск летам мінулага года аб тым, што сямейныя архівы старэйшага пакалення беларускіх сем'яў у ЗША гінуць. З гэтай нагоды Ніна падтрымала спробу стварыць у Чыкага "Беларускі дом", а таксама клапоціцца, каб не зніклі каштоўныя сведчанні гісторыі беларускай дыяспары ў ЗША.

Разумення і надзейныя паплекікаў у гэтай добрай справе жадаем нашым суайчынніцам. НА ЗДЫМКУ: Вера РАМУК (першая злева) і Ніна ПЕТУХОВА (побач) у час аднаго з этнічных фестываляў у Чыкага.

— Вельмі розная. У Арменіі ёсць бярозы, але растуць яны далёка ад Ерэвана. Чамусьці, калі я думаю пра дом, перад вачыма — бярозы. Як падлятаю да Беларусі, бачу бярозы — у мяне камік у горле... Хочацца падысці да іх і дакрануцца... І пах тут іншы... Мяне зразумеюць толькі тыя, хто жыве далёка ад Беларусі і мае магчымасць зрэдку прыязджаць на Беларусь, удыхаць роднае паветра...

Дарэчы, калі прыязджаю ў Беларусь, а потым вяртаюся ў Ерэван, усё гавораць, што я змянілася. Інакш выглядаю, скідваю вагу, вочы зіхаціць. Кажу: дзяўчаты, я ж была дома, мяне родная зямля сілкавала сваёй энергіяй! Родная зямля нешта робіць з намі...

— Вас некалі павяло за сабою каханне...

— Так, мы — блізкія людзі, родныя. І па прафесіі таксама. Муж — рэжысёр. У нас шмат агульнага...

— Калі б пачаць усё спачатку, з тых, амаль студэнцкіх гадоў? Вы б зрабілі так, як вы зрабілі?

— Я зрабіла б тое самае. У мяне такія цудоўныя дзеці атрымаліся! Дзякуй Богу!

Не ўяўляю, як бы я выйшла замуж за іншага чалавека і ў мяне не было б вось такіх маіх хлопчыкаў. У Арменіі кажуць: сын — крыло. А ў мяне — два крылы. Мяне добра прынялі ў сям'і. У мяне ёсць сваё важкае слова, маімі меркаваннямі лічацца...

Ад'язджаю з пачуццём суму. Аднаго тыдня на Радзіме для мяне — мала. У мяне тут шмат сяброў-аднакурснікаў, мае любімыя выкладчыкі. Напрыклад, Наталля Аляксандраўна Міцкевіч, якая зараз мае свой тэатр...

Ганна МАХАВІКОВА.

"А будучае — крылы апякло. Што там яшчэ? — Далёкая дарога..."

7 сакавіка, напярэдадні Міжнароднага дня жанчын, вядомай беларускай паэтцы Украіны Іне Снарскай споўнілася 40 гадоў

Першае маё спатканне са спадарыняй Інай адбылося ў 1997 годзе ў сталіцы Беларусі. На ўспамін аб гэтай сустрэчы паэтка падарыла кнігу "На нашай, на свойай зямлі", выдадзена ў 1996 годзе ў Кіеве галоўнай спецыялізаванай рэдакцыяй літаратуры мовамі нацыянальных меншасцей Украіны. У анталогіі разнамоўнай паэзіі Украіны змешчаны вершы паэтаў, якія пішуць на англійскай, беларускай, балгарскай, грузінскай, яўрэйскай (ідыш), польскай, рускай, венгерскай і ўзбекскай мовах. Усе вершы пададзены ў арыгінале і ў перакладзе на ўкраінскую мову.

Беларускі блок анталогіі прадстаўлены вершамі Івана Літаша і Іны Снарскай. Ужо першы верш яе падборкі "Ранак" зачараваў мяне.

Ад маўчання мне некуды дзецца, — Я нібогам у скрузе сястра, Хай гарачы мой ранак ліецца А ноч пільве над зорным пірасоном Дрыгтокля і крохкая, як пікло. Мінутае належала бясоонню, А будучае — крылы апякло. Што там яшчэ? — Далёкая дарога, Зноў торбу пазычаць у жабрака Радкі кладуцца болем і трывогай: "Сафія спіць, сьпяшаецца рака..."

Іна Снарская нарадзілася ў старадаўнім Полацку, дзе скончыла сярэдняю школу №3, пасля чаго навучалася ў Наваполацкім політэхнічным інстытуце, які скончыла ў 1987 годзе, атрымаўшы

дыплом інжынера-будаўніка. Прапрацаваўшы тры месяцы ў Маладзечне, выйшла замуж за ўкраінца і прыехала на Украіну, у горад Палтаву, дзе жыве і сёння.

У Палтаве Іна Снарская пачала працаваць рэкламным агентам выдавецтва "Крыніца", потым была намеснікам рэдактара часопіса "Бізнес-клуб", рэдактарам аддзела камерцыйнага тэлебачання "ЮТА-ТБ", прэс-сакратаром Палтаўскага абласнога цэнтра сацыяльных службаў для моладзі. І ўсё гэтае час яна пісала вершы на роднай мове, хаця ўжо і ўкраінская мова стала для яе не чужой! Цяпер Іну добра ведаюць у Палтаве па яе супрацоўніцтву з абласным тэлебачаннем "Палтава". Яе вершы пастаянна друкуюцца ў палтаўскіх газетах.

Нядаўна перачытаў яе паэтычную нізку "Лясная панна", якая была выпушчана ў 2001 годзе ў мінскім выдавецтве "Беларускі кнігазбор". У памяці заселі радкі:

Маё змярканне яшчэ далёка, Але чамусь я бачу яго несупынна

Ва ўсім навокал: У ранній халоднай восені, Птушках, якія адляцелі ў вырай, не развітаўшыся, У састарэлай, пажоўклай лістоце.

Увогуле, у кожным вершы зборніка адчуваецца душа паэткі: яе вершы прапушчаны праз сэрца, таму яны такія вобразныя, з імі хочацца сустрэцца зноў і зноў...

Шкада, што ў маёй хатняй бібліятэцы няма першага паэтычнага зборніка спадарыні Іны "Пацеркі", які выйшаў у 1994 годзе ў Мінску.

Пашчасціла з яе зборнікам паэзіі "Пачакай, мая птушка", які з'явіўся ў 1998 годзе. І ў гэтым самым годзе Іна Снарская стала сябрам Саюза пісьменнікаў Беларусі. Акрамя гэтага, Іна — сябар Саюза журналістаў Украіны...

Сорак гадоў праяцелі, як птушка! Наперадзе ў спадарыні Іны яшчэ не адзін яе паэтычны зборнік! Акрамя ўсяго іншага, спадарыня Іна з'яўляецца кіраўніком беларускага культурна-асветнага цэнтра ў Палтаве з мілагучнай назвай "Агница". Пажадаем жа нашай "птушачцы" Іне Снарскай добрага плёну ў паэзіі, поспехаў у штодзённай працы, іпшасця і моцнага здароўя на доўгія гады!

Пятрусь КАПЧЫК, кіраўнік гурта "Зорка Венера", Ізяслаў, Украіна.

АД РЭДАКЦЫІ: так здараецца, што абставіны зводзяць у адзін час розную інфармацыю пра адну асобу. І на гэты раз, калі быў падрыхтаваны вышавальны допіс пра Іну Снарскую, ад яе прыйшоў ліст, які, на наш погляд, яскрава раскрывае яшчэ адну грань яе як асобы.

"Я буду яго вачамі..."

Дзень добры, паважанае спадарыня Наталля! Вітаю вас і віншую вашу газету з юбілеем! Приемна, што газета не стаіць на месцы, расце і развіваецца. Гэта залежыць перш за ўсё, ад вас і вашай каманды. Так трымаць! Было прыемна пабачыць у апошнім на сёння нумары "Голасу Радзімы" і маю публікацыю. Дзякую. Атрымалася зімовая падборка. Можна вясной прышліць вам больш аптымістычных вершы.

А пакуль што — сумная навіна. Памерла беларуска з Палтавы, мая добрая знаёмая Соф'я Іванаўна Пятрова. Хацелася б, каб хаця пасля яе смерці беларусы свету даведаліся, што жыла ў Палтаве такая мужная і добрая жанчына, мая зямлячка з Віцебчыны. Дасылаю вам інфармацыю пра яе і некалькі паэтычных радкоў.

Да пабачэння. Усяго вам найлепшага.

З павагай і глыбокай сімпатыяй
Іна Снарская.

19 лютага адляцела ў нябёсы душа сястрыцы-беларускі з Палтавы Соф'я Іванаўна Пятрова, дарогага мне чалавека. Даўно ведаю яе сям'ю, а пра унука Дзяніса некалі рабіла перадачу. Бачыліся мы зусім нядаўна, тыяні два таму. Абняліся, як родныя. Як водзіцца, Соф'я Іванаўна пачаставала мяне баршчом, цудоўнымі блінчыкамі з творагам. Так смачна гатаваць і шчыра частаваць умела толькі яна. Доўга гаварылі. Яна ўспамінала сваё жыццё, апошняе падарожжа на радзіму, да сястры. Я чытала вершы. Памятаю, што Соф'я Іванаўна нагадала мне родную бабулю: такая ж прыгожая і пшчотная. Сказала ёй пра гэта. Яна засмялася і запэўніла, што мы і ёсць родныя, аб зямлячкі, з Віцебчыны. У той вечар яна свяцілася нейкім асаблівым унутраным святлом...

Хачу пазнаёміць чытачоў "Голасу Радзімы" з гэтым своеасаблівым мужным чалавекам. Нарадзілася Соф'я Іванаўна Пятрова, народжаная Іванова, 12 сакавіка 1923 года ў вёсцы Барэйшова Аршанскага раёна. Скончыла педагагічны тэхнікум. У гады Вялікай Айчыннай вайны была партызанкай-падручніцай. На яе

рахунку 8 фашысцкіх шалонаў, пушчаных пад адкос. Мае дзяржаўныя ўзнагароды за баявыя заслугі.

У 1946 годзе Соф'я Іванаўна выйшла замуж за вайсковага лётчыка Паўла Іванавіча Пятрова. Займала дзвюх дачок — Ларысу і Галіну. У вайсковых жыццях на калёсах — жылі ў розных гарадах калішняга Савецкага Саюза, а ў 1958 годзе лёс прывёў сям'ю ў Палтаву. Амаль усё жыццё Соф'я Іванаўна была хатняй гаспадыняй — выхоўвала дачок, унукаў. Калі ў малодшай дачкі Галіны нарадзіўся сын, ніхто не мог прадбачыць, якое гора напаткае сям'ю. Дзянісу было толькі восем месяцаў, калі ён захварэў на цяжкае запаленне лёгкіх. Пэўны час хлопчык знаходзіўся на мяжы між жыццём і смерцю. Намагаючыся ўратаваць дзіця, лекар выкарыстаў кіслародную камеру і перадазвавалі кісларод. Урэшце жахлівы дыягназ: адслаенне сятчаткі. Вярнуць хлопчыку зрок было немагчыма. Якое будучае чакала Дзяніса: інтэрнат для сляпых, прымітыўная адукацыя для дзяцей-інвалідаў? Галіна была ў шоку, не ведала, што рабіць. Соф'я Іванаўна супакоіла дачку і ўсіх блізкіх. Сказала цвёрда і перака-

наўча: "Не хвалюйцеся, я буду яго вачамі". З гэтага часу і да апошняга свайго дня яна была са сваім унукам непадзельным цэлым.

Дзяніс скончыў сярэдняю школу, а ў 1992 годзе паступіў на гістарычны факультэт Палтаўскага дзяржаўнага педагагічнага ўніверсітэта. З унукам у свае 69 год пайшла вучыцца і бабуля. Разам сядзелі на лекцыях, рыхтаваліся да семінараў, здавалі экзамены. Скончылі інстытут з чырвоным дыпламам. У 1998 годзе Дзяніс вырашыў прадоўжыць сваю адукацыю. Паступіў у Палтаўскі дзяржаўны тэхнічны ўніверсітэт на факультэт павышэння кваліфікацыі. Побач з Дзянісам зноў-такі была Соф'я Іванаўна. У 2001 годзе атрымалі другую адукацыю па спецыяльнасці "Прававое рэгуляванне эканомікі". Мужняя жанчына зрабіла ўсё магчымае і нават немагчымае, каб Дзяніс знайшоў сваё месца ў жыцці. Бабуля і ўнук змагаліся з лёсам, разам пераадоўвалі ўсе перашкоды.

Светлай памяці Соф'я Іванаўна Пятравой прысвячаю гэтыя радкі...

Адлятаюць буслы, адлятаеш
І бусліцаю белаю ты.
Завіруха зямлю замятае,
Слепіць вочы сівых святлынь.

Пуцыводныя нітакі долі
Рвуцца недзе на ўздыме дарог.
Завіруха царуе ў полі,
А на небе сумуе Бог.

Таямніцу адвечную знаеш,
Соф'я-птушка, сястра па крыві...
Залатыя ласы чакаюць
Тваёй усмешкі і добрыні.

Песня для ўсіх

Родная мова

Словы Н.Гілевіча

Музыка Н.Сакаловай

Мова родная мая ты,
Што і дзедавай была!
Мова мамы, мова таты,
Мова нашага сяла!
Мова мамы, мова таты,
Мова нашага сяла!

Ты звініш, як я у ранку
Чую песні за акном,
І журчыш, як баіць байку

Мне бабуля перад сном.
І журчыш, як баіць байку
Мне бабуля перад сном.

Разгарну буквар вясёлы —
Зноў са мной гаворыш ты,
Мілагучная заўсёды,
Як звяночак залаты.
Мілагучная заўсёды,
Як звяночак залаты.

Адгукніцеся!

Шукаю сваякоў у Канадзе

Мой дзядзька КАРМІЛЬЧЫК Мікалай Сцяпанавіч 1910 года нараджэння, выехаў у Канаду ў 1929 годзе з Заходняй Беларусі — у той час была тэрыторыя Польшчы — з вёскі Пінчычы цяперашняга Дзятлаўскага раёна Гродзенскай вобласці. У 1929 годзе было, магчыма, напісана па-польску: wes Pinczyczy, gmina Zden-tjul, Powjat Nowogrudcki.

Мікалай Сцяпанавіч — самы малодшы ў сям'і. Яшчэ былі браты і сёстры: Антаніна, Алесь, Марыя, Пётр і Павел.

Я, Баляслаў Флар'янавіч ПАЧАБЫТ, — сын Антаніны Сцяпанавічы. Жыву ў сталіцы Рэспублікі Беларусь горадзе Мінску. Скончыў Мінскі медыцынскі інстытут, працаваў урачом. Разам на пенсіі. Маю кватэру, аўтамабіль, дачу, дзе займаюся садамі і агародамі.

Сын Андрэй скончыў акадэ-

мію авіяцыі. Валодае англійскай мовай. Мае сям'ю. Дачка Марына скончыла эканамічны інстытут. Таксама мае сям'ю. Жыве ў Расіі, у Пецярбургу.

Буду рады пачуць ад Мікалая Сцяпанавіча Кармільчыка або членаў яго сям'і пра тое, як складалася іх жыццё, род заняткаў і іншае. Можна абмяняцца сямейнымі фотаздымкамі.

Адгукніцеся! Паведаміце хаця б пра сваё існаванне. Можна будзе размаўляць на англійскай, французскай, рускай, беларускай мовах.

Мой адрас: Пачабыт Баляслаў Флар'янавіч
вул. В.Харужай, 39 — 1
г.Мінск 220002
Рэспубліка Беларусь
Тэл. 234-56-79.

potchebyt@yandex.ru
ap@alfaavba.com

Леанід ДРАНЬКО-МАЙСЮК:

"Розумам кахаць не дай мне, Божа..."

Усё — падман, усё — падман,
І толькі не падман — каханне!
Я напісаць хачу раман
Пра аб'яднанне-спадзяванне.

І той раман, і той раман
Пачну, як гэтае прызнанне,
Што ўсё — падман, усё — падман
І толькі не падман — каханне.

Я напішу, я напішу
Не проста добра, а выдатна,
Але ж я вас не ўзварушу
Ні першай сцэнай, ні астатняй.

Няўжо таму, што мой раман
Пачаўся з гэтага прызнання,
Што ўсё — падман, усё — падман
І толькі не падман — каханне?

А вы мне скажаце: "Раман
Пра спадзяванне-аб'яднанне
Сам па сабе і ёсць падман...
Раманы ж пішуць пра каханне".

Я стаміўся, я змарыўся,
Я ўсю ноч раман пісаў.
Сіні золак запаліўся,
І аркестрык заіграў.
Дзеяслоўныя літаўры,
Меладыйныя грамы
З паэтычнае кавярні,
З рамантычнае карчмы.

Чатыры мандаліны
І скрыпачка адна,
Чароўныя хвіліны
Над келіхам віна.
Спявайце, мандаліны,
І скрыпка, не змаўкай:
З вядомае прычыны
Адам пакінуў рай.
Я пісаў раман пра Лету
І напісанае рваў,
Выпадковаму сюжэту
Сваё сэрца давяраў.
Але гэтага сюжэта
Неставала для жыцця,
І была каханка Лета —
Геранінай забыцця.

Чатыры мандаліны
І скрыпачка адна,
Чароўныя хвіліны
Над келіхам віна.
Спявайце, мандаліны,
І скрыпка, не змаўкай:
Прысутнасцю жанчыны
Тлумачыцца адчай.

Каніфольныя навіны,
Неспакойныя лады...
Ад капрызнае жанчыны,
Ад каханае жанчыны,
Ад адзінае жанчыны —
Столькі светлае бяды!
З пачуццёвае напасці,
Скрыпка, выведзі мяне...
Я — адзін, і гэта — шчасце,
Гэта — радасць удваяне.

Чатыры мандаліны
І скрыпачка адна,
Чароўныя хвіліны
Над келіхам віна.
Спявайце, мандаліны,
І скрыпка, не змаўкай:
Калі я ў нечым віны,
Тады мяне карай.

Мы разам, і расстанне, што было,
У свой кароткі вырай паляцела.
Сышліся крылы у адно крыло
На далаглядзе — аблачыне белай.

Не вер, што адышло
на доўгі час...
З любое праявінае прычыны
Імгненна вернецца, нястрымнае,
да нас
У цені, што ад белай
аблачыны.
Але пакуль дарожная жарства
Не засціць у святлочасці спаткання
Яшчэ адну праяву характава —
Кахаць, не прадчуваючы расстання.

Будзем бачыцца кожны дзень
З той надзеяй на разуменне,
Што святлей ад усіх надзей
І ярчэй за любое праменне.

Ад такога святла яе,
Ад звыш'яркасі залатое
Неспакойныя мроі свае
У дрымоце пачуццяў прытоім.

Не таму, што аслепнуць яны,
А таму, што жадаем спакою
І не бачым сваёй віны,
Што яны — неспакойныя мроі.

Што мне зрабіць, каб ты была
Сабой, і мной, і ветрам, і спакоем,
І кропелькай ашчаднага пяшпа
На выстуджанай шыбіне пакоя?..

Я ведаў бы, не стомлены хадой
Кахання і чаканага натхнення,
Каб меў у той хадзе сваёй
Абачліваці паляшчэцкай меней.

Як цяжка на імгненне стаць
За разумнейшага разумней,
Каб словы простыя сказаць:
"Даруй мне, мілая, даруй мне".

Каб з той жаданай прастатой
Вярнуць, пазбегнуўшы адчаю,
І разуменне, і спакой,
І неастылы кубак чаю.

Ты зразумей мяне — пасля карай,
Але пакуль што ў гэтае імгненне
Нічым, нічым, прашу, не дакарай,
Знайдзі супакоенне ж у цяперашнім.

У гэтае імгненне прыгажосць
Пакінула мяне і азарэнне,
І толькі злосць, адна пустая
злосць
Аблытала цяжкім сваім карэннем.

Я вінаваты, нават праз край...
Прыму пасля любое пакаранне,
Але пакуль, прашу, не дакарай,
Дай супакоіцца — на вуліцы
змярканне.

Я на цябе накрываў,
Ты гаварыла — не слухаў...
Бліснуў запалкай адчай,
Бліснуў — і не патухнуў.

Нервы, якіх не злічыць,
Той падуладны запалцы,
Што, нібы свечка гарыць,
Не апякаючы пальцы.

АДКРЫЦЦЕ
А характава кахання ў тым,
Што навалніцы, снегапады
Прымаеш сэрцам маладым
Як спеў пяшчоты і спагады.

Анёл у зорным лахмане
Вартуе чыстае каханне.

Незразумелае жаданне
Анёла пільнага кляне.

Ларысе
"...не злуйся на тое, што я сказала
праўду..."

ТВАЕ СЛОВЫ
Злавацца не навучаны вясной
І плакаць не навучаны вясной,
Спакойны, я стаю перад табой;
Спакойны, прамаўляю:
"Бог з табою..."

Калі прычына гневу — цэлы рой
Маіх упартых думак у знямоце,
Забудзь мяне, мой голас, позірк
мой, —
Хай не чарнеюць кветкі на марозе.

І ляпачка на ледзяным шнур,у,
Падобная на жывеньскую грушу,
Няхай не цвеліць: "Я спакой парушу,
На дол марозны ж упаду ў двары..."

З майго жыцця і гордасці тваёй
Хай знікне час прядуманай самоты;
Хай застанеца міг жывой пяшчоты
І пустка слёз, што не была пустой.

І чалавек, якому ў шуме слоў
Не даравала хцівага намеру,
Таксама застанеца хай, — любоў
Ты да яго захоўваеш і веру...

Я маю што рабіць і не рабіць,
У добрым я пазамыкаю злое,
Жадаючы па-іншаму пражыць
Усё нязвычайнае, усё былое.

Пра гэта, пэўна, казку напішу,
Бо ўсё вядомае ж так невядома!
А тое, што ў крыві сваёй напу,
Я называю: ад пачуццяў стома...

Я — вольны!.. Залаты які наіў!..
І звоніць ляпачка над галавою...
Я страх перад сабою не згубіў,
Перад табой таксама...

Бог з табою.
Сакавік 1978.

ЧАМУ...
А ўсё таму, што мала я кахаю,
А ўсё таму, што надта я люблю
Даверыцца раптоўнаму дыханню
Пяшчоты і раптоўнаму цяплу.

Мой неспакой нікчэмны, і здаецца,
Што ён знарок, але скажыце мне,
Куды ад гэтай радасці падзецца,
Што ўбачана ў тралейбусным акне?

Мой неспакой і драбязя адчаю,
Як сена жмак стамлёнаму валу,
А ўсё таму, што мала я кахаю,
А ўсё таму, што надта я люблю.

Куды, вандроўны дух, цябе завесці
Раптоўная спрабуе пекната?
Вісяць там дзверы на адной завесе,
І на сякеру тчэцца павута.

Пярун блаславіў твае ўцёкі —
Высокі і добры наўздзіў —
Твае завушніцы, пярсцёнкі
І твой ланцужок блаславіў.

Але навалніца пужала,
Святло вынішчала з душы —
Ты жонка, ты жонка чужая,
І муж я таксама чужы.

Яшчэ твой прыход нечаканы
Былой не вяртаў цішыні —
Не будзеш, не будзеш каханым

І сам не палюбіш ані.

Аднак — за раптоўны давер мне,
За клопаты "не назусім",
Адшпільваю гузічак верхні
На плашччыку чорным тваім.

Я І ВЕЧЕР

Я чакаю,
І вечер чакае са мной.
Ён — то ўверсе, то ўнізе.
Ланцужком
Ён пагойдваецца за сцяной
І пазвоньвае па карнізе.

Я кахаю,
І вечер кахае цябе,
Адзіноту трывае...
Патухаюць
На мяккім ягонным гарбе
Іскры позніх трамваяў.

Я спяваю,
І вечер таксама пяе
Каля нашага ложка.
Ён сагрэе
Халодныя пальцы свае
У сукенцы тваёй і панчошках.

Прыгожая жанчына побач —
Я забываю пра сям'ю.
Благога тут, на першы погляд,
Не бачу і не прызнаю, —

І на другі, на трэці погляд...
І толькі ўсё ж у нейкі міг
Сумненні одумам напоўняць
І зрок мой стомлены, і слых.

Не рады я сумненням гэтым!
Наканаваныя заўжды
Яны звычайнаму паэту
На ўсе ягонныя гады.

Прабач, прыгожая жанчына,
Што я сціпаю свой парыву,
А вось Ясенін — малайчына!
Ён так ніколі не рабіў.

Розумам кахаць не дай мне, Божа,
І ратуў ад злога пачуцця...
Розум у каханні не паможа —
Гэта нават ведае дзіця.

Некалі, не тое што адвага
І не хмель туманны ў галаве, —
Некалі мяне паліла прага
Па неверагодным характаве.

Начасаўшы чуб, як аблачыну,
І фарсіста выгнуўшы руку,
Я шукаў прыгожую дзяўчыну
У сваім гарыньскім гарадку.

То адна зіхцела, то другая,
Дакрануся — на далоні кроў!
Кожная, як ружа залатая,
З ганкаў недаступных і двароў.

Не на радасць кожная — на муку.
І паслаўшы кожнай па "адз'ю",
Я ў Маскву паехаў па навуку
І адначасова па сям'ю.

Мне пашанцавала, як нікому!
Я навуку поўны мех прывёз
І, вядома ж, прывалок дадому
Роўны з небам свой сямейны воз.

І падчас вяртання-падаражжа
Я шагтаў да самазабыцця:
"Розумам кахаць не дай мне, Божа,
І ратуў ад злога пачуцця".

1 снежня 1989 —
10 кастрычніка 1990.

Галіна Каржанеўская радам з
Міншчыны: каля Слуцка нара-
дзілася, на Капыльшчыне рас-
ла, у Лагойскім раёне пачала
пісаць вершы і атрымала
атэстат сталасці. Пасля за-
канчэння філфака БДУ на-
стаўнічала, працавала на Рэ-
спубліканскім тэлебачанні.
Каля 20-ці гадоў аддала жур-
налісцкай працы ў газеце "Лі-
таратура і мастацтва".
Піша для дарослых і дзяцей,
мае больш за дзесяць паэтыч-
ных кніг і некалькі п'ес.

**"Мы ўплецены
ў касмічную
канву..."**

Галіна КАРЖАНЕЎСКАЯ.

Дні плялі свае срэбныя звенні
Там, дзе возера, лес і рагоз
Я паспела забыць напярэдне
Струн душэўных
і музыку слёз.

Паўната абняла непрыкметна —
Затапіла, абрала, сышла...
Я дарунак хвалючы гэтты
Талісманам у сэрца ўзяла.

НАШТО?
Мільгаюць лета і зіма,
Плятуць карункавыя звенні.
Не разумею я сама,
Нашто іх дзіўнае кружэнне.

Нашто бяда, нашто любоў,
Нашто нявер'е без прасвету?
Ў сябе дапытваюся зноў:
Нашто юдоль зямная гэта?

У нас так рэдка сонца праглядае
Скрозь навалач супэльнае смугі.
А вызірне — і ява ўжо не тая,
І сам ты перайначаны, другі.

Залежаць ад надвор'я —
ці заганя?
Мы ўплецены ў касмічную канву.
І кожнаму жыццё падаравана,
Каб радавацца факту: "Я жыву!"

Зямля развесеная гэтая —
Як сірата неабарэтая.

У смецці, ў леташняй траве
Яна ўспамінамі жыве.

Не верыцца, што будзе,
як заўжды —
Хрушчы і пчолы, ліўні і лісты,
Стракаты чэрвень, жывень
залаты...

Хвала табе, зямны кругазварот
З палоскаю сіроцітва
пасярод!

Валерый ТУЛОЎСКИ

Сёння адбылося пахаванне бацькі. З сэрца паціху спадаў той цяжар, які ляжаў апошнія тры дні. У душы было пуста і спакойна. Алеся не памятала маці, а цяпер не стала і яго, што выгадаваў і пасвойму, па мужчынску — як мог! — выхаваў яе і брата.

За мінулыя дні яна змарылася ад цяжкага паветра ў хаце. Цяпер, вечарам, захапелася праісціся па месцах, дзе свайголілі разам з братам Міцям, а ў юнацтве прайшлі першыя спатканні, дзе ў адзіноце глытала слёзы расчаравання або з захопленым трапятаннем глядзела на яркі круг месяца і чакала надыходу наступнага дня.

Алеся выйшла на бераг возера, глыбока ўдыхнула халаднаватае вяснянае паветра і, аслабеўшы, прыхілілася да бярозкі. Ахопленая прахалодай, маладая жанчына не звярнула ўвагі на ветрык, якога, праўда, хапіла, каб гнаць невяселікія чорныя хвалі з сярэбранымі стужкамі. Яна прыхіліла верхні гузік блузкі і яшчэ раз ўдыхнула. Стала лягчэй, але пры ўспаміне пра бацьку нечакана пацяклі слёзы — напэўна, што не выплакала на пахаванні. Алеся не адчувала іх, бяздумна разглядваючы вялікія і малыя зоркі, такія далёкія і халодныя, іх мудрагелістыя камбінацыі.

— Я цябе ўжо з гадзіну шукаю, — пачуўся за спінай спакойны голас брата.

Алеся паволі павярнула, выперла слёзы, якія казыгалі шчокі, і здзіўлена спытала:

— Няўжо столькі часу прайшло?

— Ды я тут стаю ўжо хвілін з дзесяць, але баяўся напужаць, — вінавата адказаў Міця.

Брат быў маладзейшы за Алеся на дзесяць гадоў, прывык слухацца яе, хаця ў апошнія гады рэдка прыходзілася сустракацца (Міця жыў з бацькам, а яна — у горадзе).

— Разумнік ты мой, — памацярыўску, але са смуткам амаль шпшыла Алеся. — Як там Вадзім з Настаськай? — пацікавілася яна дачкой і мужам.

— Вадзім зусім п'яны, лёг спаць. І Настаська спіць, — паківаў незадаволены брат.

Апавяданне

— Ну добра. І мы пойдзем дадому, пасядзім у садзе.

Ішлі павольна, не размаўлялі, кожны думаў аб сваім.

— Як жа ты будзеш жыць далей? — нарэшце перапыніла цішыню Алеся, калі прыселі на лаўку, гатовую вась-вась разваліцца.

— Пражыву неяк, — прабуўнеў Міця. — Пенсію атрымліваю, кветкі прадаваць буду. Ты ведаеш, якія ў мяне кветкі?.. — бліснулі вочы хлопца.

— Перастань, Міця, — перабіла Алеся брата. — Я вельмі настойваю, каб за ноч падумаў і рашыў: паедзеш з намі ў горад ці не.

— Баюся, што буду вам абужай. У цябе свая сям'я. Галоўнае, не прадавай хату: за яе многа не ўтаргуеш, а мне... кветкі...

— Кінь ты свае кветкі! — не вытрымала Алеся. — Падумай: людзі скажуць, што пакінула ненармальнага брата аднаго. Сорамна ж як!

— Табе сорамна, а мне хапелася б жыць. Калі пакіну дрэвы і кветкі, — з любоўю і сумам у голасе запярэчыў Міця, — дык яны загінуць, і я сам памру. І не называй мяне дурным — сястра ж, а не суседка Сяпаніда. Я заўсёды рабіў тое, што ты хацела, але на гэты раз...

Брат аспярожна, быццам баючыся некага патрывожыць, устаў і пайшоў. Каля касабойкай форткі азірнуўся і сказаў ледзь чутна:

— Кветкі мае. Яны мяне разумеюць.

— Не нясі лухту! Падумай за ноч, — крыкнула ўслед Алеся.

...Праспяваў певень. Алеся расплошчыла вочы. Якая цішыня ў хаце!.. У гэты час бацька заўсёды завіхаўся каля печы.

"Няма чаго чакаць, — у думках падбадзёрвала сябе жанчына. — Час снеданне гатаваць. Напэўна, зараз усе прагнуцца".

Аднак спачатку вырашыла памыцца ў возеры. І, захапіўшы ручнік, выйшла на двор, як у дзяцінстве, панеслася басаною да вады, апякаючы ногі халаднаватай, сівай ад расы травой.

Яна падбегла да берага і агледзелася. Усё вакол павуцінілася смугой туману. Можна было разглядзець толькі ніцую вярбу, мокрую, з неахайнымі, абвісьлымі галінкамі, што хіліліся да вады. Хутка распрануўшыся, Алеся ўвайшла па слізкіх, зялёных ад ціны вялікіх камянях у шэрае халаднае возера і паплыла, разразаючы грабкамі ваду і парушаючы ранішні спакой. Спужаўшыся, з-за чароты выскачыла чародка дзікіх качак і, безупынна кракаючы, паплыла чамусьці ў бок жанчыны.

Астуджаная за ноч вада не дала ўдасцаль нацешыцца купаннем, і неўзабаве Алеся, закруціўшыся ў ручнік, ішла назад.

Ідучы садам, яна пачула ў аранжарэі голас Міці. Аранжарэя была пабудавана брата ў падарунак, калі яму было гадоў восем, і знаходзілася ў самым канцы саду. Бацька так і задумаў: кавалак зямлі, дзе нічога не расце, аддаць сыну на пацеху, бо таму заўсёды падабаліся кветкі. З таго моманту Міця нязменна знаходзіўся там: будаваў, уціпляў, падводзіў ваду. Але і бацька, і Алеся абыхава адносіліся да намаганняў Міці.

Калі б не ўчарашняя размова, сястра наўрад ці пайшла б туды, але зараз ёй хапелася пагаварыць сам-насам з братам.

Алеся была абыхавай да кветак у адрозненне ад большасці жанчын, таму ніколі ў аранжарэю не заходзіла. Яе здзівіла прастата і ўтульнасць пабудовы. Асабліва выразна гэта выглядала на фоне запушчаных хаты і павеці. Адрозненне было відавочна, што тут ёсць гаспадар.

Яна адчыніла жоўтыя пластыкавыя дзверы. Міця нешта гучна, але чамусьці невыразна гаварыў. Поўзаючы ад кветкі да кветкі, кожную гладзіў, выпраў растворам з бляшанкі, іншы раз цалаваў.

Брат спыніў гаворку, рэзка азірнуўся. Напэўна, сюды, акрамя яго, ніхто не заходзіў, бо на твары з'явілася здзіўленне і занепакоенасць.

— Што ты тут робіш?

— Прыйшла пачуць твой адказ. А заадно і паглядзець на тваіх выхаванцаў.

Алеся зрабіла жэст у бок рознакаляровых цюльпанаў, буйных і яркіх, стройных і строгіх.

— Я не паеду. Што яны будуць без мяне рабіць? — Міця з пяшчотай паглядзіў адну з кветак.

— Табе так падабаюцца цюльпаны? Я буду купляць табе іх у горадзе. Чым ты горшыя за твае? — угаворвала Алеся.

— Гарадскія не горшыя, але не мае. Я гэтыя, жывыя, люблю, а яны — мяне. Людзі могуць пакрыўдзіць, а кветкі — ніколі. Вось і ты ўчора...

Алеся прысела на кукішкі, кранула бутон і здзіўлена паківала галавой:

— Кветкі твае не пахнуць.

— Пахнуць, — ціха запярэчыў Міця. — Ты гэтага не адчуваеш. Пахнуць, як бэз, як ружа...

Ён аспярожна ўзняў жменю пухлянай зямлі.

— Калі я церушу зямлю, то чую і яе водар.

Алеся раптам устала, яшчэ раз абвела нервовым позіркам кветкі, што сталі ёй ненавіснымі, дагледжаную, без ніводнай парушкі, урадлівую глебу.

— Значыць, не паедзеш?

Брат маўчаў, быццам саромеючыся, вінавата апусціў галаву. Алеся так і не заўважыла

тужлівай слязінкі, што сцякла па яго пчацэ.

...Яна выйшла з гэтага чароўнага замка і рушыла дахаты, не звяртаючы ўвагі ні на яблыні ў квецені, ні на пахучы бэз, ні на водар чаромхі, ні на развітальную просьбу брата:

— Алеся, вазьмі букет з сабою. Я зрэжу самыя прыгожыя кветкі.

— Ідзёт...

Паступова стаў бягнуць туман, пачалі праяўляцца абрысы хат. Запунсавеў гарызонт. Сапраўдная раніца...

Снеданне, да якога Міця не прыйшоў, праходзіла нацягнута, без размоў. Толькі Вадзім папрасіў пахмяліцца. Нават дураслівая Настаська не мурлыкала сабе пад нос за ежай, нібыта адчуваючы напружанасць.

Пад абед пачалі збірацца ў дарогу. Алеся прыкметна нервала, даючы славесныя аплывухі мужу за тое, што ён не дапамагае пакаваць рэчы, і Насті за валтузю з катом.

Нарэшце яна прысела.

— Можна, ты ўгаворыш Міцьку ехаць з намі? — звярнула яна да мужа. — Кветак яму, разумееш, шкада!

— Алеся, не падумай благага, што я не хачу бачыць твайго брата ў нашай кватэры, аднак... — Вадзім засаромеўся, чухаючы патыліцу. — Я не маю на ўвазе яго дурнаватасць і вялікую дабрыву, з якой цяжка будзе жыць, але Міцю лепш і, галоўнае, лягчэй застацца тут. Мы не здолеем даць таго, што ён страціць... З кветкамі ён шчаслівы.

Алеся зірнула на запыленае маленькае акенца з ярка шыбаваўшым адтуль сонцам, на падаконнік, на якім поўзала лянівая муха, на абшарпаных сцені і ціхенька вымавіла:

— Як быццам я не ў роднай хаце.

Выходзячы на вуліцу, яна затрымалася і падумала: трэба ці не яшчэ раз зайсці да разлучніц-аранжарэі.

"Не, не пайду", — вырашыла яна і падалася да прыпынку.

У гэты момант дыхнуў вецер, несучы за сабой пялёсткі яблыневых і грушавых кветчак. А яшчэ навокал вітаў водар чаромхі і бэзу.

Захавальнік

Нястомны сатырык і гумарыст

Бог шчодр адзяліў яго талентамі. Паэт-сатырык і гумарыст, купала — і коласазнаўца, літаратуразнаўца, майстар гутарковага жанру, журналіст. І праз гэтыя таленты, нястомна ўдасканальваючы і развіваючы іх, ён заваёваў душы і сэрцы сваіх шматлікіх слухачоў і чытачоў.

Іван Сцяпанавіч Курбека нарадзіўся ў вёсцы Серабрывічча Баранавіцкага раёна Брэсцкай вобласці ў сялянскай сям'і. Лёс яго не пестіў: дзіцем спазнаў гадзі няшчэдна-фашысцкай акупацыі, праішоў сялянскую пастушковую службу. З выдатным атэстатам скончыў Серабрывіччанскую сямігодку, потым Моўчадскую сярэдняю школу. У 1954 годзе паступіў на аддзяленне беларускай мовы і літаратуры філалагічнага факультэта БДУ. З 1958 года — навуковы супрацоўнік Літаратурнага музея Янкі Купалы, з 1964 го-

да — навуковы супрацоўнік, загадчык аддзела, старшы навуковы супрацоўнік Літаратурнага музея Якуба Коласа (цяпер Дзяржаўны літаратурна-мемарыяльны музей Якуба Коласа), дзе працуе і зараз.

Друкавацца пачаў у 1958 годзе. Сатырычныя творы Івана Сцяпанавіча змешчаны ў калектыўных зборніках "Асцюкі за каўняркі" (1989), "Вождж смяецца" (1992) і іншых. Піша літаратурнакрытычныя артыкулы, успаміны, эсэ. Яго сатырычныя вершы і гумарэскі ўражваюць дасціпнасцю, уменнем абыграць любы моман-

ты жыцця, з'явы, падзеі, нечакана перафразаванне чужое выказванне, думку.

У Літаратурным музеі імя Якуба Коласа адбылася вечарына, прысвечаная 70-годдзю Івана Курбека. Пранікнёныя словы пра юбіляра сказалі акадэмік Аляксандр Падлужны, старшыня Беларускага фонду культуры Уладзімір Гілеп, лаўрэат Дзяржаўнай прэміі Беларусі вядомы празаік Аляксандр Савіцкі, заслужаны работнік вышэйшай школы Вольга Казлова, мастак Аляксандр Марачкін, рэдактар часопіса "Роднае слова" Міхась Ша-

выркін, былі аднакурснікі, цяпер вядомыя пісьменнікі Аляксандр Рыбак і Кастусь Цвірка...

Сын Якуба Коласа доктар тэхнічных навук, галоўны навуковы супрацоўнік Фізіка-тэхнічнага інстытута НАН Беларусі Міхась Міцкевіч павіншаваў юбіляра гумарыстычным вершам.

Было прыемна і весела на гэтай

імпрэзе. Вядучай вечарыны намесніку дырэктара Коласаўскага музея Ганне Зайцавай нязмушана, лёгка і гуллыва дапамагаў сам віноўнік урачыстасці.

Анатоль ВАЛАХАНОВІЧ. НА ЗДЫМКУ: рэдактар часопіса "Роднае слова" Міхась ШАВЫРКІН віншуе Івана КУРБЕКУ (злева).

Сітуацыя

Сюрпрыз

Я ПАДАРУЮ ТАБЕ ... ЛУНУ

На "Еўрабачанні-2005" у Кіеве Расію прадставіць беларуска Наталля Падольская

25 лютага былі аб'яўлены вынікі ўсерасійскага галасавання, па іх наша суайчынніца атрымала права ўдзельнічаць у гэтым музычным конкурсе. Асаблівасць сітуацыі заключаецца ў тым, што ў мінулым годзе Падольская аспрэчвала права выступіць на тым жа "Еўрабачанні" за Беларусь, на конкурс жа адправіўся дуэт "Аляксандра і Канстанцін", а Наталлі прапанавалі роль дублёра.

Так, "Аляксандра і Канстанцін" сталі першымі ўдзельнікамі конкурсу "Еўрабачанне" ад Беларусі. Але і ў Падольскай у Расіі справы пайшлі ўгору. У мінулым годзе яна стала прызёрам тэлепраекта "Фабрыка зорак-5". На хвалі папулярнасці з'явілася і на расійскі адбор "Еўрабачання-2005". І перамагла. Такім чынам, у Кіеве спяюць адразу дзве беларускі: Анжэліка Агурбаш — за Беларусь, Наталля Падольская — за Расію.

Наталля Падольская так каментуе гэту сітуацыю:

— Я рада, што змагу прыняць удзел у конкурсе. Спадзяюся заняць на "Еўрабачанні-2005" добрае месца. Я артыстка і хачу спяваць. Мне ўсё роўна, акрамя краіны прадстаўляць. Акрамя таго, у мяне ёсць прадзюсеры, якія прымаюць рашэнне. Зараз я магу толькі пажадаць Беларусі ўдачы і перамогі ў конкурсе.

Часта каханьня абяцаноць нам дастаць зоркі з неба ці падараваньні Луну. Зараз такія абяцанні могуць устрымацца ў прамым сэнсе, а прадстаўнікі моцнага полу атрымалі магчымасць даказаць словы справай і здзіўіць жывьцёву нечаканым — падараваньні такі ёй Луну. Справа ў тым, што вось ужо два гады, як у Мінску дзейнічае прадстаўніцтва амерыканскай кампаніі The Lunar Embassy ("Луннае пасольства"), адзінай у свеце арганізацыі, якая мае права прадаваць участкі на Луне і іншых касмічных аб'ектах. Перад тым, як аддаць цудоўны падарунак каханай, раскажыце ёй

ПРА ГІСТОРЫЮ З'ЯВЛЕННЯ НЕЗВЫЧАЙНАГА ПАСОЛЬСТВА

Пачалося ўсё з таго, што адзін звычайны грамадзянін Злучаных Штатаў Амерыкі Дэніс Хоўп трапіў у даволі звычайную жыццёвую сітуацыю: калі вечарам ехаў ладому, у яго машыны спусціла кола. Пакуль ратавалі аўтамабіль, Хоўп думаў і глядзеў на зоркі. І тут да яго прыйшла думка: "Луна — чья яна? Здаецца, нічыя. Хай жа будзе маймі!" Амерыканец падаў іск у суд і дабіўся станоўчага адказу. Такім чынам чынам адзін чалавек стаў уладальнікам Луны, а разам з ёй і ўсіх планет Сонечнай сістэмы, акрамя Зямлі. Пасля афармлення неабходных дакументаў аб сваім законным валоданні касмічнымі цяламі, Хоўп пачаў абагачацца: прадаваць сваю вялізную маёмасць па частках. Для гэтага ён адкрыў Луннае пасольства. З цягам часу пачалі дзейнічаць яго прадстаўніцтвы ў розных краінах: Англіі, Германіі, Венгрыі, Канадзе, Японіі, Ізраілі, Расіі і з 2002 года — у Беларусі. З першага дня дзейнасці пасольства і да цяперашняга

больш 2-х мільёнаў зямлян сталі ўладальнікамі касмічных участкаў.

ПРА ПРАВОВЫЯ АСАБЛІВАСЦІ ВАЛОДАННЯ КАСМІЧНЫМІ ЗЕМЛЯМІ

Дэніс Хоўп законна атрымаў у 1980 годзе ў валоданне тэрыторыі, якія нікому не належалі, скарыстаўшы для гэтага недахоп у міжнародным заканадаўстве, у якім пазначана, што валодаць касмічнымі аб'ектамі не мае права ні адна дзяржава, але аб асобных людзях не напісана ні слова. Пасля гэтага Хоўп у пісьмовай форме паведаміў ААН, СССР, Канадзе,

Кітаю і іншым краінам аб тым, што ён у адпаведнасці з міжнароднымі дамовамі становіцца гаспадаром Луны. На працягу трох гадоў пасля падачы іску можна было б аспрэчыць права Хоўпа, але ніхто гэтага так і не зрабіў. Напэўна, не ўспрынялі намер амерыканца ўсур'ёз.

Дарэчы, Савецкі Саюз у 1979 годзе выказаў занепакоенасць безгаспадарчым станам Луны і прапаноўваў усім членам ААН падпісаць "Дамову аб дзейнасці дзяржаў на Луне і іншых нябесных цялах", па якой усе яны лічыліся б агульнай спадчынай чалавечтва і не маглі б належаць ні

дзяржавам, ні юрыдычным, ні фізічным асобам. Дамову падпісалі толькі шэсць краін, таму на міжнародным узроўні яна была не прызнана.

ПРА БЕЛАРУСАЎ- "ЛУНАЦКАЎ" І НЕ ТОЛЬКІ

Беларускае прадстаўніцтва Луннага пасольства адкрылася 1 сакавіка 2002 года і размяшчаецца па адрасе www.lunokhod.com. Сапраўднага, так сказаць, матэрыяльнага месца знаходжання ў яго няма. Гэта — віртуальная арганізацыя. Увесь механізм продажу і афармлення праходзіць на "нейтральнай" тэрыторыі ці дома ў пакупніка. Па словах кіраўніка беларускага прадстаўніцтва Віталія ГЕРМАНОВІЧА, за два гады больш за сто беларусаў сталі ўладальнікамі лунных зямель. Большасць з іх просіць захаваць канфідэнцыяльнасць і не даносіць да грамадскасці іх імёны. А вось расійскія і замежныя "лунацікі" не робяць таемніцы са сваёй маёмасці. Сярод іх вядучыя праграмы "Гарадок" Юры Стаянаў і Ілья Алейнікаў, выканаўцы Аляксандр Разенбаўм і Юры Шаўчук, гумарыст Сямён Альтаў, зоркі сусветнай велічыні Арнольд Шварценегер, Том Круз, Ніколь Кідман і многія іншыя.

ВІНШАВАННЕ КАХАНАЙ СА СВЯТАМ

Калі прайдзены ўсе працэдурныя аплаты і афармлення пакупкі, можна павіншаваць выбранніцу са святкам. Будзьце ўпэўнены ў шчырай падзяцы за падарунак, бо вы такім чынам змаглі даказаць, што здольныя выконваць заданні некалі абяцанні дастаць зорку з неба. Дарэчы, на наступнае 8 Сакавіка можна падарыць каханай тэлескоп, каб разам глядзець уначы на неба і знайсці там свой касмічны надзел і аддацца марам.

А пра тое, што на перыяд святаў, такіх, як Новы год, 23 лютага і, безумоўна, 8 Сакавіка, на пакупкі дзейнічаюць значныя скідкі, можна і не раскадваць.

Кацярына НЕМАГАЙ

Слухай сваё

Самае чароўнае джала экстрыму

"Змяя" — "Усё дзеля Вас", Мн., 2005, "БМАgroup"

У першыню шырокая публіка пачула гэту экстравагантную назву — "Змяя" — на маштабнай прэзентацыі трэцяга беларускага CD-зборніка экстрэмальнай музыкі "Hard Life — Heavy Music", якая адбывалася ў адным са сталічных клубаў восенню мінулага года. Прэса ўжо тады не абмінула ўвагай "Змяю" і іх песню "Усё дзеля Вас" на гэтым дыску, а неўзабаве беларуская спецыялізаваная "Музыкальная газета" атрымала на рэцэнзію дэма-версію поўнафармацыйнага альбому з такою ж назвай. Ведучы рэдактара названага выдання Алега Клімава як аб'ектуўнага востраслова (ён на "Рок-Гільятыне-2001" нават адмыс-

ловы прыз "За зласлівасць" атрымаў), я быў здзіўлены, што ў яго рэцэнзіі ("МГ" №1, 13.01.2005) знайшлося нямала цёплых слоў у адрас навічкоў: "У беларускай рок-музыцы з'явіўся яшчэ адзін магутны прыгожы, упэўнены вакал Зою Каральчук проста прыемна слухаць." Зрэшты, былі там і вельмі сур'ёзныя заўвагі, адна з якіх тычылася нявызначанага стаўлення да роднай мовы (апошняя нібыта і дзіўна для рускамоўнай газеты, тым больш што ў "Змяі" ўсё як паводле канстытуцыі — татальнае раўнапраўе: 6 рускіх песень, 6 беларускіх). Але праз пэўны час, перамовіўшыся з прадзюсерамі "БМАgroup", яны прынеслі на раз-

гляд лэйблу новую, палкам беларускую версію альбому. Як, аказалася, трапіна глядзеў спадар Клімаў, бо нават песні, пры слуханні якіх уяўляліся гэтыя рокавыя дзяўчаткі ў какашніках ды сарафанчыках ("Counter Strike 1,6", "Вайна"), набылі такую неверагодную нацыянальную энергетыку, што іх і не заподозрыш у перакладной сутнасці. Нібыта так і нарадзіліся. А перакладца Зою сама. Праўда, лексікон песня часта падуладны асэнсаванню толькі якому-небудзь завернутаму віртуальнаму гульцу — столькі тут камп'ютарнага слэнгу. Але буклет з поўнай тэкстурай альбому (дзякуй "БМАgroup") дапаможа кожнаму разабрацца ва ўсіх далі-

катных нюансах (бо, скажам, боты тут — гэта не абутак, а камп'ютарныя БОТы).

Тэматыка песень гурта даволі тыповая для сучаснага рок-мэйнстрыма: пошукі падлеткам свайго месца ў жыцці, рэфлексіі юнай свядомасці на рэтраградныя погляды дарослых. Ёсць трохі фрывольных думак наконт кекса і сэксу. Усё звычайна? Але зухаватыя аранжыроўкі ды відэавочныя таленты вакальнай і інструментальнай часткі гурта робяць усё незвычайным.

Нездарма ж мы пачалі гаворку з прыгадкі пра экстрэмальны зборнік. "Змяя" — чарговы беларускі метал-бэнд. Іх многа ў нас, цікавых і разнастайных, але "Змяя" на гэтым фоне не згубіцца, бо ядронага жаночага метал-вакалу і ў свеце не так шмат. Да таго ж парадыйная сутнасць у гэ-

тым стылі рэч таксама надзвычай рэдкая, а "Змяя" яшчэ ў альбоме "Hard life — Heavy music".

Каралева гурта Зою: яна і тэксты піша, і ў аранжыроўках удзельнічае, і спявае. Дык як спявае! Вось дзе сапраўды непагадзіцца з тым жа Клімавым: яе проста прыемна слухаць — нават калі хлопцы, аматары экстрыма, дадаюць крыху гроўлінга. Хацеў тут прывесці ў параўнанні якую-небудзь сусветную славу тасць (кшталту Аўрыль Лавіні) але Аўрышка і нават Ніна Хаген адпачываюць, калі дзярэ горлы Зоя — самааддана і натхнёна. Самае цікавае, што ў гэтым экстрэмальным напыры не руйнуецца выразны меладызм Зоіных песень. Дзяўчына ўсё-ткі, хоць і экстрэмальная.

Вітаўт МАРТЫНЕНКА

"Голас Радзімы"
Галоўны рэдактар
Наталля САЛУК

ЗАСНАВАЛЬНІКІ:

Міністэрства замежных спраў Рэспублікі Беларусь;
Камітэт па справах рэлігій і нацыянальнасцей пры Савеце Міністраў Рэспублікі Беларусь;
Беларускае таварыства дружбы і культурнай сувязі з замежнымі краінамі;
Беларускае таварыства па сувязях з суайчыннікамі за рубяжом "Радзіма".

Наш адрас: 220005, Рэспубліка Беларусь, Мінск, пр. Ф. Скарыны, 44.
Тэлефоны (+375 - 17) 288 - 11 - 97 (бухгалтэрыя), 288 - 12 - 80, 284 - 76 - 56, 288 - 17 - 82 (тэл./факс).
Галоўны рэдактар: 8029 - 6 - 88 - 17 - 82.

ЧЫТАЙЦЕ "Голас Радзімы"
У ІНТЭРНЕЦЕ:
<http://www.belarus21.by>

Рэгістрацыйнае пасведчанне №81. Падпісны індэкс у Беларусі 63854.
Аб'ём 4 друк. аркушы. Тыраж 2065 экз. Заказ 744. Падпісана да друку 07.03.2005 г. у 12.00.
Газета набрана і зварстана на рэдакцыйным настольна-выдавецкім комплексе. Знакам пазначаны рэкламныя матэрыялы.
Адрукавана ААТ "Чырвоная зорка" (220073, г. Мінск, 1-шы Загародні завулак, 3).
Пазіцыі рэдакцыі і аўтараў, матэрыялы якіх друкуюцца на старонках "Голасу Радзімы", могуць не супадаць.
© "Голас Радзімы", 2004.